

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren N:o 26.

Onsdagen den 27 mars.

kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande statsutskottets utlåtande n:o 8, punkten 18, angående anslag till anläggande af telefonledningar.

Angående anslag till telefonanläggningar.

Enligt förut gjord anteckning lemnades ordet till

(Forts.)

Herr Ljungman, hvilken yttrade: Med anledning deraf att det vid diskussionen i denna fråga framhållits, att densamma icke skulle vara tillräckligt utredd och att man vill vänta med att bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, till dess samtidigt med frågan om anslag äfven föreläge förslag till lagstiftning, enligt hvilken förhållandet mellan enskilda telefonföreningar eller bolag och statens telefontät skulle ordnas, anser jag mig böra framhålla, att det i sjelfva verket icke är billigt att fordra, att saken skall kunna lösas på det sättet.

Såsom det är kammaren bekant, medgaf telegrafverket ursprungligen, att enskilda telefonledningar kunde utan något hinder från statens sida få anläggas i vårt land. Telegrafverket begärde icke, såsom i andra länder skett, att telefonverksamheten skulle blifva ett statsmonopol, men senare eller år 1882 ingick telegrafverket till Kongl. Maj:t och begärde en lagstiftning i ämnet efter norskt mönster. Denna anhållan blef ledsamt nog icke af Kongl. Maj:t bifallen, och vi fingo icke någon lag motsvarande den norska, hvilken, såsom bekant, är den mest frisinnade som finnes i Europa. Vi erhöilo i stället senare en kongl. förordning hvars tillämpning, såsom vi veta, gifvit anledning till många strider och hvilken förordning icke kan sägas vara synnerligen lyckad. Sedermera väcktes af mig vid riksdagarna 1885 och 1886 motioner i afsigt att få till stånd en sådan lagstiftning, som skulle kunna reglera förhållandet mellan de enskilda telefonbolagen och statens telefonverksamhet. Detta hade då ännu låtit sig göra temligen lätt, ty ännu hade icke de enskilda telefoninrättningarna i vårt

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

land utvecklat sig i den omfattning, att några särskildt svåra hinder föreläge för genomförandet af en sådan lagstiftning, som förhållandena gjorde önskvärd. Så är emellertid nu icke fallet. Den, som följt med frågans behandling i båda kamrarna inser lätt, att en sådan lagstiftning som den norska nu icke har utsigt att vinna Riksdagens bifall. Under senare åren har nemligen en stor mängd enskilda telefontät blifvit förenade med hvarandra, och man kan således icke längre ställa frågan på samma ståndpunkt nu som för några år sedan, när dylika föreningar emellan långt skilda enskilda telefonledningar voro ytterst sällsynta och det i sjelfva verket endast existerade några få sådana. Vidare tillkommer, att här föreligger den frågan, om staten skall öfvertaga byggandet af vissa synnerligen betydande linier såsom t. ex. mellan Malmö och Stockholm och mellan Stockholm och Hernösand, och under sådana förhållanden framställer sig anspråk på att få regleradt förhållandet mellan de enskilda telefontäten och dessa statens stora hufvudlinier. Här vid lag saknas dock all erfarenhet om, huru detta på lagstiftningsväg eller administrativ väg skall kunna ordnas; den måste förvärfvas.

Så enkel som saken var 1882, då man kunde hafva stödt sig på utlandets erfarenhet och antagit en lag i ämnet, liknande den norska, så enkel är den ingalunda nu. Vi kunna numera hafva ganska litet gagn af utlandets erfarenhet, ty på den europeiska kontinenten och i England är det i allmänhet staten, som har telefonerna, och enskilda telefonbolag finnas endast i ringa mån. Stälde man sig på den ståndpunkten, skulle det icke behaga vännerna af den fria telefonverksamheten i vårt land. Icke heller kan man ställa sig på samma ståndpunkt som i Amerikas för-
enta stater, der det endast existerar enskilda telefonbolag, ty detta system har der icke utfallit förmånligt för allmänheten, då man der får betala högre telefonafgifter än i något annat land. Den plats hvarifrån vi skulle kunna hemta vår hufvudsakliga erfarenhet, är just *Sverige* sjelft; men ehuru jag icke betviflar, att Kongl. Maj:t skulle kunna till nästa riksdag komma med ett förslag till lag om ordnandet af dessa förhållanden, är det enligt min åsigt icke alls säkert, att en sådan lag skall vinna Riksdagens bifall genast den första gången framlägges. Under senare åren hafva nemligen svårigheterna och anspråken blifvit så många, att hvilket förslag än Kongl. Maj:t kommer fram med, en mängd önskingar skall söka göra sig gällande, som ingen förut hört talas om. Det är derfor enligt min uppfattning alldeles orimligt att fordra, samtidigt med att Riksdagen beviljar anslag till byggande af dessa af samfärdseln fordrade långlinier, äfven en lagstiftning, som med detsamma skulle kunna godkännas. Jag hänvisar i detta afseende till den utredning, som lemnades 1886 af ett utskott, hvars utlåtande af denna kammare bifölls. Samma utskott uttalade nemligen som sin åsigt, att en sådan lagstiftning måste grunda sig

på en tillräcklig erfarenhet och en erfarenhet, som man icke hade, utan måste förvärfva.

Det finnes emellertid synnerligen starka skäl för, att staten redan nu bygger dessa linier och derigenom undgår faran af, att ett enskildt bolag bygger dem och äfven obehaget af att få erfarenhet om, huru skadlig monopolets magt kan blifva i ett enskildt bolags händer; ty det har redan visat sig alldeles tillräckligt i vårt land, att telefonverksamheten i de enskilda bolagens händer blifvit ett faktiskt monopol, och att ingen fri täflan kan ega rum. Och ehuru erfarenheten i vårt land i afseende på den enskilda telefonverksamheten ännu varit så pass lofvande, som man gerna kan önska sig, så har man dock i alla fall varnande exempel på, att en dylik magt i ett enskildt bolags händer kan utöfvas tyranniskt och hårdt samt trycka mycket värre än i statens.

Jag vill härvid äfven fästa uppmärksamheten derpå, att man med hänsyn till telegrafverket har rätt att vända sig till Kongl. Maj:t med klagomål, och att Konungens rådgifvare äro ansvarige inför konstitutionsutskottet för den behandling, de egnat dessa klagomål och de råd, de gifvit Konungen i afseende på desamma. Vidare har Riksdagen den utvägen att genom skrifvelse till Kongl. Maj:t framhålla sina önskningsar, och Riksdagen har äfven medel att vid beviljandet af anslag till telegrafverket och vid bestämmandet af telegrafverkets stat framhålla sina önskningsar i afseende på ordnandet af telegrafverkets angelägenhet och statens telefonväsen. Mot ett enskildt bolag, som sloge under sig större delen af telefonväsendet i vårt land stode man deremot fullständigt magtlös. I fråga om ett sådant har man hvarken regering eller Riksdag att klaga hos eller någon utsigt att på annat sätt göra sina önskningsar gällande. Och jag hoppas, att svenska Riksdagen skall bespara sig en slik bitter erfarenhet som England, der det slutligen befans nödvändigt för staten att för kolossala belopp inköpa de enskilda bolagens anläggningar, derför att de enskilda bolagen tyranniserade allmänheten.

Hvad beträffar påståendet att staten, d. v. s. telegrafverket, fordrar högre telefonafgift än de enskilda telefonbolagen, får man fästa afseende vid, att i samma mån som telefontätet blifver stort och vidtomfattande kräfves högre abonnementsafgifter för år än de, som kunna vara tillräckliga för landsbygdens eller de mindre städernas smärre nät. Det är t. ex. alldeles icke möjligt att här i Stockholm kunna nöja sig med så små abonnementsafgifter som t. ex. i Örebro; och när Stockholm får $\frac{1}{2}$ million invånare, så kan man icke nöja sig med afgifter så låga som de nuvarande; ty i samma mån som linierna utsträckas i samma mån ökas kostnaderna för deras upprätthållande. De tekniska kostnaderna blifva större, och då kräfvas högre telefonafgifter. Det står icke till att hjälpa, och då så är förhållandet måste man, för att bedöma saken rättvist, taga hänsyn till dessa omständigheter. För

Angående anslag till telefontjänsterna.

(Forts.)

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

öfrigt torde, derest statens telefonverksamhet kommer att utvecklas, abonnementsafgifterna till staten kunna nedsättas högst betydligt, på samma sätt som redan egt rum med telegramafgifterna. Jag anhåller därför om bifall till reservanternas förslag.

Herr Waldenström från Gefle yttrade: Herr talman, mina herrar! Om man läser den kongl. propositionen i denna fråga, så spørjer man sig först: »hvad är här egentligen fråga om?» Och då svarar den kongl. propositionen: här är fråga om två saker, det ena att statsverket skall anlägga telefonledningar emellan de särskilda städerna (och det angifves hvilka städer, som i detta fall främst böra komma i åtanka att förbindas med hvarandra); det andra är, att staten bör försöka komma i besittning af de lokala telefontäten. Statsrådet och chefen för Kongl. finansdepartementet säger visserligen, att han vill lemna den frågan å sido, huru vida det vore lämpligt, att äfven de lokala telefontäten omhändertogos och dirigerades af staten; men han tillägger, att han gör det *tills vidare*. — Således bara tills vidare. Denna fråga skall alltså komma igen. Och den *måste* komma igen, om det annars är sant, hvad telegrafstyrelsen anmärkt, att dessa långrinier icke komma att lemna telegrafverket någon afkastning utöfver hvad som går åt till deras vård och underhåll o. s. v. För att då få inkomster, som i någon mån motsvara dels räntan på anläggningskostnaden, dels de förluster, som vållas af minskad telegrafkorrespondens, *måste* telegrafverket söka komma i besittning af de lokala telefontäten, och det är detta som gifver frågan redan nu ett mycket stort intresse för al'a dem, som hafva något att göra med de enskilda telefontäten samt förstå deras betydelse. Det har med rätta anmärkts af statsutskottet, att i den kongl. propositionen förekommer ingenting, som bestämdt säger, huru Kongl. Maj:t tänkt sig förbindelsen emellan de lokala näten och dessa långrinier, som staten skulle anlägga. Huru statsrådet och chefen för finansdepartementet sade derom i sitt anförande, att det kan man icke göra upp någon bestämd regel för, ty allt beror på hvilka öfverenskommelser, som kunna träffas emellan statsverket och egarne af de enskilda telefontäten. Ja, det der låter alltsammans mycket bra. Det låter, som om det skulle komma att bero på egarne af dessa enskilda telefontät att sjelfve, när det kommer till stycket, bestämma, huru vida de skola öfverlåta dem till telegrafverket eller icke, samt i förra fallet på hvilka vilkor det skall ske. Men naturligtvis kunna Kongl. Maj:t och Riksdagen, när helst de vilja, helt enkelt göra det *nödvändigt* för de enskilda telefonegarne att nolentes volentes till staten öfverlemna sina nät. Det behöfves endast, att man åsätter en telefon-skatt af icke 10 kronor utan 30, 40 eller 50 kronor för hvarje skåp för att tvinga de enskilde telefoninnehafvarne att taga emot hvilket anbud som helst, som telegrafverket kan göra dem för

att komma i besittning af deras telefonnät. Telegrafverket skall således, om den nu antydda vägen beträdes och fortsättes, kunna när som helst *tilltvinga sig* de enskilda telefonnäten, och man skall till försvar mot alla invändningar alltid kunna tala om det allmännas intresse m. m. sådant, som bör gå framför de enskildes.

Angående anslag till telefontjänstgöringar.

(Forts.)

Jag är alldeles öfverens med reservanterna deri, att staten gerna må konkurrera med de enskilde, ja att staten må göra det med kraft. Men då må det också å andra sidan vara tillåtet för de enskilda att konkurrera med staten och göra det med samma kraft som staten sjelf. Men erkänner man den principen, att staten bör få konkurrera med de enskilde och vice versa de enskilde med staten, då får man icke säga, att den enskilda företagsamheten är till skada för staten samt på sådan grund genom hvarjehanda lagstiftningsåtgärder söka qväfva samma konkurrens.

Jag skall visserligen icke heller hafva något emot hvad reservanterna säga, att staten söker gå den enskilda företagsamheten i förväg. Der staten går i förväg, låt honom göra det, men der den enskilde går i förväg, låt honom också göra det. Vill staten konkurrera, så låt honom göra det, men der den enskilde vill konkurrera, så låt honom också göra det, annars blir det icke någon konkurrens af.

Att staten begagnar sig af sin rätt att konkurrera, hvarhelst den kan, torde herrarna mycket väl veta. Särskildt är det förhållandet med jernvägarne. Jag skall i det hänseendet be att få upprepa en sak, som jag talade om förra riksdagen. Så snart det blir öppet vatten mellan Gefle och Stockholm, säljes genast af statens jernvägsstyrelse 8 dagars tur och returbiljetter emellan Stockholm och Gefle för att konkurrera med ångbåtarne. Men så snart ångbåtsfarten är slut, eller hösten blifver så mulen och kall, att ingen vill gå med ångbåtarne, upphör genast denna förmån för allmänheten. Om nu, till följd af detta statens sätt att konkurrera, den enskilde blifver lidande, om många enskilda företag duka under, samt stora bolag förlora icke blott allt hvad de satt in i företaget utan mera dertill, hvem suckar öfver det? Männe cheferna för Kongl. Maj:ts statsdepartement eller cheferna för jernvägsstyrelsen och för telegrafstyrelsen? Nej, ingen suckar öfver det. Alla menniskor finna det tvärt om naturligt. De enskilde få försöka hårda ut i konkurrensen, och taga hvad de få. Och de göra sitt bästa, oaktadt striden är ganska ojemn, ty bakom statens affärer stå å ena sidan statens kapital, å den andra sidan det, att staten alltid är färdig att med sina penningar betäcka uppkommen brist, och detta är förhållanden till hvilka ingen motsvarighet finnes för de enskilda bolagen, som staten på detta sätt, om han kan, söker konkurrera i hjel. Men om staten förbehåller sig dylika rättigheter, så är det klart, att den också får underkasta sig att uthärda konkurrensen med de enskilda bolagen, der desse hafva försteget och derigenom äfven i någon mån öfver-

Angående antaget. Vore den princip riktig, som man här synes från regeringens sida på telegrafstyrelsens initiativ vilja tillämpa, kunde man ju äfven på alla andra områden tillämpa densamma. Herrarne veta alla mycket väl, att jernvägen mellan Stockholm och Sundsvall icke bär sig, och att staten får i räntor på byggnadskapitalet betala mycket mera än den får i behållning af trafiken. Hvarför skall man då icke resonnera som så: »Det går ångbåtar mellan Sundsvall och Stockholm, och de föra med sig passagerare och gods. Ångbåtarna förtjena härpå men staten förlorar under tiden. Förbjud därför ångbåtsfart mellan Stockholm och Sundsvall och låt passagerare och gods gå på jernvägen, ty då kommer jernvägen att bära sig förräffligt, och det är ju till det allmännas bästa.» Jag förstår alldeles icke, hvarföre, om man gillar principen, man icke äfven vill dess tillämpning på det ena så väl som på det andra området. Det är alldeles tydligt, att telegrafan är en affär från statens synpunkt, efter som det oupphörligen talas om, huru staten förlorar på konkurrensen med de enskilde telefonbolagen. Men är telegrafan en affär, då skall staten äfven uppträda som affärsman, underkasta sig all den risk, som är förenad med affären, och äfven skörda den vinst, som en förnuftigt skött affär kan bereda sin egare.

Att telegrafverket förlorar, det är en alltjemt återkommande visa. Förra året förklarade ju, såsom vi veta, telegrafstyrelsen, att det var omöjligt för telegrafverket att med sina inkomster betäcka sina utgifter. Det måste hafva ett stort kreditiv på hundra tusen kronor för att kunna reda sig. Det beviljades, men detta kreditiv har verket icke behöft begagna. Tvärt om var sista året ett ganska godt affärsår för svenska telegrafverket. Nu förklarade herr finansministern nyss, att denna omständighet berodde derpå, att konjunkturerna under nästföregående år voro jämförelsevis goda, så att alla samfärdsmedel gjorde goda affärer. Ja, det är ju naturligt! Under dåliga tider göra kommunikationsmedlen dåliga affärer och under goda tider goda. Denna vaxling får staten underkasta sig på samma sätt som hvarje annan affärsman. Ångbåtsrederierna göra under dåliga tider usla affärer, Hvarför skall icke staten nöja sig med att göra dåliga affärer under dåliga tider, då alla andra affärsmän få göra det? När goda tider komma, göra både staten och de enskilde affärsmännen goda affärer. Så kommer det alltid att gå, och staten får dervid sitta på samma bänk som de andra.

Hvad för öfrigt denna sak beträffar, torde det kanske vara skäl att besinna, att nya uppfinningar alltid vålla stora förluster för innehafvare af inrättningar, som äro baserade på äldre uppfinningar. Det är så på alla möjliga områden. När propellern började användas, gingo ofantligt många millioner kronor i sjön för alla de personer, som egde hjulångfartyg. När nya ångmaskiner uppfunnits, då hafva rederibolag, som egt gamla maskiner,

gjort ofantligt stora förluster och hafva ingen annan utväg haft för att lefva än att, om ock med stora uppoffringar, skaffa sig nya maskiner till sina ångbåtar. När Suezkanalen till följd af de nya tekniska hjälpmedel, som uppfunnits, blef en möjlighet och en verklighet, slog den i ett enda drag, såsom jag hörde sägas, i hjel flere millioner fartygstons för engelska rederier, som egde segelfartyg och detta representerade ju ett kapital, som var ganska försvarligt. Men rederierna måste finna sig deri. Sammalunda måste alltid under nya förhållanden allt gammalt så småningom låta ändra sig, och den, som under nya förhållanden kämpar för att bibehålla det gamla, skall icke endast göra förluster för egen del, utan äfven vålla andra personer förluster. Och, mine herrar, den dag kan mycket snart inträda, då telegrafafen skall vara helt och hållet öfverflödig. Det kan äfven komma den dag, då jernvägarne skola vara en föråldrad inrättning till följd deraf, att man kan fara genom luften. Hvad skall staten då göra? Den skall kanske börja att beskjuta ballongerna för att sauvera de i jernvägarne nedlagda kapitalen. Hvarje ny uppfinning vållar alltid förluster för dem, som ega saker, baserade på äldre uppfinningar inom samma område, och detta får staten finna sig i, liksom den enskilde; ty hvarför skulle staten — den rikaste — vara undantagen från de livsvilkor och den risk, som gälla för alla andra som drifva affärer? När så sker, att nya uppfinningar blifva gamla, huru böra väl då de enskilda affärsmännen bära sig åt? Jo, de hafva blott ett sätt att gå till väga, nemligen att följa med sin tid. Skall icke staten också göra detsamma? Låt telegrafverket därför följa med sin tid! Men det är, enligt mångens uppfattning, just hvad telegrafverket icke precis gjort här i Sverige.

Reservanterna hafva påpekat, — och jag tager för gifvet, att de fått sina sifferuppgifter från telegrafstyrelsen, hvarför de böra vara tillförlitliga, — att telefonkorrespondensen väsentligen nedsatt inkomsterna af telegrafkorrespondensen mellan de orter, som numera äro förenade med telefonlinier. På 88:de sidan i betänkanDET säga reservanterna nemligen, att telegrafkorrespondensen emellan nedannämnda orter har efter telefonförbindelsers upprättande minskats på följande sätt:

Emellan Bollnäs—Söderhamn	med	.....	61,7 %
» Gamleby—Vestervik	»	.....	82,0 »
» Ronneby—Karlskrona	»	.....	61,5 »
» Slite—Visby	»	.....	67,0 »
» Södertelje—Stockholm	»	.....	72,5 »
» Vifstavarf—Sundsvall	»	.....	92,3 »

alltså i medeltal en minskning af 73 %. Jag kan meddela herrarne, att en riksdagsman frågade en person från telegrafstyrelsen, hvad detta stora procenttal gjorde i kronor, men han fick intet svar på sin fråga. Det kan emellertid i alla fall gå för sig att få veta, hvad den der procenten gör i kronor. Hela korrespondensen från

Angående anslag till telefontjänsterna.
(Forts.)

Angående anslag till telefontjänstgöringar.
(Forts.)

Bollnäs icke blott till Söderhamn, utan äfven till alla andra inlandska telegraforter. uppgick år 1881, som var ett af de yppersta åren för telegrafverket, till 2,351 kronor,

från Gamleby	till kronor	714,40
» Ronneby	» »	2,580,55
» Slite	» »	840,25
» Södertelje	» »	2,463,65
» Vifstavarf	» »	623,95

Dessa sex stationer hade således en sammanlagd portoinkomst af 9,573 kronor 80 öre, och denna summa representerar hela inkomsten af korrespondensen från hvar och en af de nyss nämnda stationerna till *alla öfriga stationer inom riket*. Låt nu vara, att jag toge 43 procent af till och med hela detta belopp så blir det ju i alla fall blott några få tusen kronor, och det var icke mycket att göra affär af. Beräknar jag åter den minskning, som vållats endast af telefonförbindelsen med de uppgifna platserna, så har kanske när allt kommer omkring hela förlusten belöpt sig till 1,000 à 2,000 kronor.

Men så säga ock reservanterna, sannolikt på telegrafstyrelsens inspiration, att till följd af enskilda telefonförbindelser har staten måst indraga följande 14 stationer nemligen Berg, Burgsvik, Delsbo, Färösund, Horn, Kinna, Kongelf Kungsbacka, Mem, Sjötorp, Skeninge, Särö, Vaxholm och Vimmerby. Herrarne kunna se detta på 88:de sidan i betänkandet. Nå, det måtte väl hafva förorsakat staten en stor förlust att indraga dessa 14 stationer? Ja, det är si och så med den saken, ty på dessa stationer *har staten allt jemt förlorat*. År 1881 förlorade telegrafverket i netto på dessa stationer sammanlagdt 7,510 kronor 47 öre. Hvad hafva således dessa privata telefonlinier, som gjort nödigt att indraga nyss nämnda stationer, förorsakat staten för en skada? Jo, de hafva förorsakat att statsverket besparat sig en förlust på flere tusen kronor årligen, och allmänheten har på samma gång genom telefonerna blifvit bättre betjenad än genom telegrafan. Är det då fasoner att säga, att de enskilda telefonlinierna tillskyndat verket förluster, der de i stället, såsom jag visat, *besparat staten en årlig förlust* samt dertill vilja, att en sådan uppgift skall läggas till grund för ett yrkande i riksdagen, såsom om dessa telefonlinier utgjorde en stor fara för telegrafverkets bestånd? Jag tycker, att det vore en stor vinst, om telefonlinierna kunde bespara verket all den förlust, det nu kan hafva för en eller annan telegrafstation. Riksdagen har för öfrigt anvisat ett sätt, hvarigenom man skulle kunna förebygga dessa förluster, och det är genom att sammanslå post- och telegrafstationerna i någon större mån, än hvad hittills varit fallet. Vid förra riksdagen afläts den 12 maj en skrivelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t angående sammanslagning af post- och telegrafverken. I den embetsberättelse, som Riksdagens justiteombudsman afgifvit till lagtima riksmötet år

1889, öfverraskas man på sid. 147 af följande märkliga upplysning: »förevärande skrivelse är ännu ej för Kongl. Maj:t i underdånighet anmäld.» Alltså, när justitieombudsmannen i januari 1889 afgaf sin berättelse, så var den då redan sju månader gamla skrivelsen ännu icke af vederbörande statsråd för Kongl. Maj:t i underdånighet anmäld.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Det finnes för öfrigt ett annat sätt, hvarigenom statsverket skulle kunna göra sig en ganska stor tillökning i telegraphportoinkomster, nemligen om det vore tillåtet för telefonegare att till telegraphstationer få telefona in sina telegram. Herrarne kunna ju begripa, att här omkring Stockholm finnes en ofantlig mängd telefonegare, för hvilka det skulle vara en mycket välkommen sak, om de kunde få telefona in sina telegram till hvarvarande telegraphstation. Men när de icke få det, så kan det ofta hända, att de icke komma sig för att skicka några telegram alls. De skola nu, för att få ett telegram afsändt, skicka bud med jernväg eller ångbåt eller med skjuts in till telegraphstationen, och sådant hindrar mången gång all telegraphkorrespondens från deras sida. Jag har en gång i Gefle försökt att från mitt rum telefona ett telegram till stationen, men man svarade mig, att det vore icke tillåtet. Ja, då tyckte jag det var besvärligt att kläda på mig och springa ned till stationen och det blef intet telegram af. Och många gånger skulle jag hafva telegraferat, om jag fått tillåtelse att telefona mina telegram in till telegraphstationen. Alltså, nog finnes det sätt att undvika förlust för telegraphverket, om man blott vill ordna förhållandena förnuftigt. Och vore telegraphverket en enskild affär, så kunna herrarne vara fullt förvissade om, att allt ifrån den stund, då telefonen uppfans, skulle egarne af telegraphen hafva gjort allt för att bereda telefonegare tillfälle att telefona in sina telegram till telegraphstationerna. Och skall staten drifva affärer, så bör den också driiva dem på ett affärsmässigt och klokt sätt.

Nu säger telegraphstyrelsen — och Kongl. Maj:t instämmer med den härutinnan — att allmänheten utan tvifvel skulle vara bäst betjenad, om äfven den lokala telefonkorrespondensen dirigerades af telegraphverket. Detta är dock ett fullkomligt misstag. Ty ser jag till en början saken från ekonomisk synpunkt, så ställer det sig visst icke fördelaktigare, om den lokala telefonverksamheten kommer under telegraphverket, än hvad nu är fallet. I Skåne t. ex., der hälften af statens telefonapparater och telefonnät finnas, tager telegraphverket 125 kronor om året i afgift för hvarje apparat. I Göteborg tog Bellbolaget 120 kronor, och när staten öfvertog dess anläggning der, så blefvo de dåvarande telefonabonnenterna bibehållna vid sina kontrakt om samma afgift, 120 kronor. De nytillkomna abonnenterna deremot hafva, efter hvad jag gjort mig underrättad om, visserligen en årsafgift af endast 80 kronor, men de få betala 50 öre särskildt för hvarje

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

telefonsamtal till station utom Göteborg och då blir nog äfven deras årsafgift 120 kr. Hos oss i Gefle betalade vi förra året 30 kronor för hvarje apparat, och för innevarande år är afgiften nedsatt till 25 kronor. För detta pris får jag telefonera öfver både Gestrikland, Helsingland och Dalarna, så långt vägen räcker! Jag har just låtit sätta upp på väggen här i sammanbindningsbanan en telefonkarta, hvaraf man kan se, hur långt vi kunna komma i afseende på telefonering för en afgift af 25 kronor om året. I längden blir skillnaden naturligtvis ännu mera betydlig. Tager jag t. ex. en tidrymd af 10 år och telefonafgiften sättes till 125 kronor om året, så gör mig detta 1,250 kronor. Tar jag nu återigen årsafgiften till endast 30 kronor, så gör den för 10 år endast 300 kronor. Våra linier i Gefle kosta i anläggning för hvarje med apparat 275 kronor. Alltså, våra telefoner kosta oss för 10 år tillhopa 575 kronor. Sälunda hafva vi dem efter dessa 10 år 675 kronor billigare än vi skulle hafva dem, om vi varit telegrafverkets abonnenter; och ändock ega vi sjelfva våra linier och våra telefonskåp, under det att de, som äro telegrafverkets abonnenter, icke ega en fot af tråden och ännu mindre något af skåpet! Äfven om jag antar, att staten skulle nedsätta telefonafgiften till 80 kronor om året, så blir det för 10 år 800 kronor, och då få vi 225 kronor öfver ändå, på samma gång vi äro egare af alltsammans, som jag nyss nämnde. Och skulle staten också nedsätta afgiften ända till 60 kronor, såsom herr finansministern tycktes antyda, så blir det ändå 600 kronor för 10 år, så att vi i allt fall göra en besparing på 25 kronor och derjemte ega våra nät och våra skåp. I ekonomiskt afseende blir sålunda allmänheten verkligen icke alls betjenad dermed, att den lokala telefonkorrespondensen kommer i händerna på telegrafverket. Ty icke lär väl statsverket göra några underverk på det området.

Ser jag åter saken ur kommunikativ synpunkt och undersöker, hur den gestaltar sig i detta afseende, så är det uppenbart, att allmänheten blir mycket sämre betjenad, om de lokala telefonlinierna råka i händerna på telegrafverket. I Gefle hafva vi det nu så, att telefonstationen öppnas klockan sju om morgonen och stänges klockan tio på qvällen; men så snart sjöfarten börjas, så öppnas stationen klockan sex på morgonen och stänges klockan elfva på qvällen. Tro herrarna att telegrafverket, om Gefle telefontät låge i dess händer, skulle låta beveka sig att efter sig företeende omständigheter öppna så tidigt som klockan sex på morgonen och stänga så sent som klockan elfva på qvällen? Ja, den som tror det, han har en tro, som är starkare än min.

Huru telegrafverket går till väga och hvad man har att vänta, om telefonverksamheten kommer i dess händer, derpå skall jag be att få anföra ett talande exempel. Då fråga uppstod om telefonförbindelse mellan Eskilstuna och Stockholm, så åtog sig telegrafverket att lägga en sammanbindningslinie mellan dessa

städer via Strengnäs. Denna linie måste bekostas af Eskilstuna och Strengnäs telefonabonnter som ock betalade 13,000 kronor eller 100 kronor per kilometer, ehuru linien endast är en enkel järntrådsledning. Men sedan de gjort detta, så — hvems är linien tro herrarne? Jo, hon är *statens*. Det är dessa enskilda, som betalat och staten som rår om den! Och staten tager 50 öre för hvarje samtal på densamma. I vederbörandes motivering till beslutet härom heter det, att denna afgift af 50 öre skall vara afsedd till underhåll och betjening, men äfven till ersättning för minskad telegrafinkomst. Sålunda: Eskilstuna och Strengnäs telefonabonnter skola allt fortfarande betala de telegram, som på denna linie icke blifva afskickade! Hur har det stält sig nu med dessa anordningar? Jo, i Strengnäs fick staten tre, säger tre, hela abonnter, och utaf dessa hafva två redan afgått, så att det är blott en som återstår. Men så kom herr Haglind och anlade en privat telefonlinie, som nådde äfven Strengnäs, och han fick der genast sjutton abonnter. Då må man väl fråga, hur man skall förklara det påståendet, att allmänheten skulle blifva bättre betjnad, om de lokala telefonlinierna befunno sig i telegrafverkets händer.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Jag skall anföra ännu ett exempel. Mellan Stockholm och Norrköping är afståndet 182 kilometer. På denna sträcka har det så förhatliga Allmänna telefonbolaget i Stockholm anlagt en dubbel koppartrådslinie. Den kostar 41,000 kronor, som bolaget betalt. Och oaktadt denna stora kostnad tar bolaget icke mer än 25, summa 25 öre, för hvarje samtal på denna linie; och då afstår det till på köpet 5 öre af denna afgift till Norrköpings telefontäns egare. Det behåller alltså blott 20 öre för egen del, under det telegrafverket på Eskilstuna—Strengnäslinien, som det fått till skänks, tager 50 öre för hvarje samtal och icke afstår ett enda öre åt dem, som bekostat linien, utan till och med förbjudit Eskilstuna telefonförening att höja afgiften öfver 50 öre. Staten har härigenom sett sig före så väl, att Eskilstuna telefonförening icke skulle vara i stånd att skaffa sig ens 5 öre för samtal å denna linie, hvilket den, om förbudet ej vore, skulle kunna göra, genom att uppbära 55 öre för samtal. Den nyssnämnda ledningen mellan Stockholm och Norrköping, hvilken är af dubbel koppartråd, är utan vidare svårighet förbunden med det enkeltrådigga nätet i Norrköping.

Herrarne skola af allt detta förstå, att det icke är mycket att tala om, att allmänheten skulle blifva bättre betjnad, om de lokala linierna låge i händerna på telegrafverket.

För öfrigt anser jag, att statsutskottet är fullt berättigadt uti sina dubier, då det menar, att denna fråga är aldeles för litet utredd. Dessa långlinier, som nu äro i fråga, kunna icke gerna anläggas utan att man eger en fullständig plan, och en sådan fattas i sjelfva verket. Det låter visserligen bra, då

Angående anslag till telefontjänster.

(Forts.)

man säger: Dessa linier äro i alla fall behöfliga, och därför skola vi bevilja anslag för deras anläggande. Men vi behöfva veta icke blott att de äro behöfliga utan ock huru de skola anläggas. Tro herrarne, att telegrafverket sjelft kan tänka sig, att *en* ledning skulle vara tillräcklig att, såsom nu är föreslaget, sammanbinda Stockholm, Nyköping, Norrköping, Linköping, Jönköping och Vexjö, hvilken ledning till på köpet skulle, när ostkustlinien blefve färdig, äfven upptaga Vestervik, Oskarshamn, Kalmar, Karlskrona och Karlshamn? Med en sådan anordning skulle det inträffa, att, om jag stode i Vexjö och ville telefonera till Stockholm, så skulle jag få telefonera genom Jönköping, Linköping, Norrköping, Nyköping, för att kunna komma fram. Hur många gånger tro herrarne, att man då skulle få telefonera om dagen, när man dessutom betänker, att, enligt hvad som beräknats, en ledning icke kan upptaga mera än högst femtio samtal om dagen från den ena stationen till den andra och tillbaka eller inalles 100? Hvar och en som vet, hvad det vill säga att ha en genomgångsline, kan sätta sig in i det. Vi hafva från Gefle en linie till Falun, och derifrån fins det en till Mora och en till Hedemora. Om jag då vill telefonera till Hedemora, så anropar jag Falun. Der svaras att linien till Hedemora är upptagen. Då är det nemligen någon, som telefonerar deremellan och Mora eller Leksand t. ex. Nå, jag kan icke stå vid apparaten och vänta, tills linien blir ledig, utan kommer tillbaka efter tio minuter eller så, och när jag då ånyo frågar i Falun, så heter det om igen, att linien är upptagen. Då är det t. ex. Säter, som telefonerar till Hedemora. — Det är ju alldeles omöjligt att tänka sig, att *en* linie skulle vara tillräcklig att förbinda alla de städer, som nu äro i fråga.

Men nu säger man, att *en* linie är bättre än ingen. Ja, visserligen. Men herrarne skola veta, att mellan Linköping och Norrköping redan finnes icke *en* utan ända till *fyra* linier. Den fjerdre är åtminstone under byggnad; huru vida denna är färdig vet jag icke. Enligt hvad i statsverkspropositionen antydes, har man nog tänkt sig — åtminstone *synes* meningen vara den — att qväfva dessa linier, på det att staten ensam skulle komma fram och sålunda lättare få de lokala näten i sina händer. »Tills vidare» vill väl statsrådet lemna den saken å sido, men hur det går i framtiden, vet man icke. Och huru vore allmänheten dermed betjenad? Men nu har man sagt: »Ja, vi bygga fyra linier vi också». Ja, det är ju mycket bra. Men om man redan från början ser, att man är tvungen att bygga flere ledningar i stället för en, så är det gifvet, att, då det behöfves fyra ledningar blott emellan Linköping och Norrköping, det kanske skall behöfvas icke mindre än tio, femton, ända till tjugo på de nu ifrågavarande sträckningarna. Men då bör telegrafverket utreda behovet, och Kongl. Maj:t gifva Riksdagen ett ordentligt kostnadsförslag. Ty då kommer saken icke att stanna vid det nu begärda beloppet,

750,000 kronor, utan skall gå löst på många millioner. För resten behöfves en gemensam plan för det hela. Ty skall man anlägga flere linier, blir man väl tvungen att använda ett helt annat system än det nu föreslagna, så att man t. ex. får begagna vissa centralpunkter o. s. v. Det är alltså ingalunda sagdt, att en linie under hvilka förhållanden som helst är bättre än ingen.

Herr finansministern sade, att den frågan, huru vida man skall hafva en eller flere ledningar, är en fråga, som man nu icke behöfver bekymra sig så mycket öfver. I Frankrike, mellan Paris och Marseille — sade han — fins endast en dubbeltrådig ledning, och den räcker till. Ja, mine herrar, det är nog förhållandet, ty i Frankrike har man ställt saken så, att telefonväsendet der på långt när icke kunnat utveckla sig så, som hos oss. I Paris t. ex. betalar hvarje telefonabonnet 600 francs om året. Hvarje skåp, som är i förbindelse med Marseillelinien, betalar dessutom 60 fr. om året, och så kostar dessutom hvarje samtal mellan Marseille och Paris 3 francs, d. v. s. mer än tre gånger så mycket, som ett telegram. Att telefonen under sådana förhållanden kan reda sig med en enda ledning är naturligtvis klart, och om vi hade det sammalunda stäldt, så skulle vi säkert kunna reda oss förträffligt med *ingen* linie mellan Stockholm och Malmö.

Kongl. Maj:t förbereder en ny författning i detta ämne; och om blott pennningar beviljas för liniernas anläggande, ämnar finansministern förelägga Kongl. Maj:t förslag till ny författning angående inskränkning, utöfver hvad nu eger rum, i den enskildes rätt att anlägga telefonledningar m. m. Med rätta anmärker utskottet härvid, att man för att kunna bedöma denna fråga, måste veta något mera om den tillämnade författningens innehåll. Men icke blott det. Man behöfver ock få veta, om Kongl. Maj:t ämnar utfärda denna författning på administrativ väg utan Riksdagens hörande, eller om Riksdagen skall höras deröfver. Jag har hört sägas — jag kan icke svara för sanningen deraf — men det har berättats mig, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i dag på förmiddagen i Första Kammaren yttrat, att, om Kongl. Maj:t förelade Riksdagen ett lagförslag i detta ärende, skulle det icke hafva någon utsigt att gå igenom i båda kamrarna. Om herr finansministern verkligen yttrat detta, så förstår jag icke, hvad han kan mena dermed, om icke möjligen det att, om Riksdagen blott beviljar medlen, så skall Kongl. Maj:t derefter på egen hand ordna förhållandena genom utfärdande af en författning på administrativ väg. Men bra enfaldig skulle Riksdagen vara, om den afstode från sin rätt att deltaga i lagstiftningen om en så vigtig fråga som ordnandet af *statens* telefonväsende i vårt land. Jag ber herrarne observera, att jag icke säger, att det är herr finansministerns mening att gå så till väga, jag säger blott, att jag hört berättas hvad jag nu

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Angående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

anfört. Herr finansministern är för öfrigt själf närvarande här i kammaren och kan således lemna upplysning om hvad hans mening verkliga är. Emellertid kan han icke svara annat än hvad han för sin del och så länge han sitter på taburett vill eller icke vill tillråda Kongl. Maj:t, men hvad hans efterträdare kan komma att göra, derom sväfvä vi i ovisshet. Riksdagen bör der för icke släppa denna fråga utan först se till, att den får visshet, huru förhållandena i denna del komma att gestalta sig.

Jag har från flere håll hört den frågan uttalas att de enskilda bolagen skulle blifva tyranniska mot abonnenterna. Men huru många sådana bolag finnas väl i Sverige? Kanske 2 eller 3. På de flesta orter finnes icke något telefonbolag, utan, såsom i Gestrkland, Helsingland och Dalarne endast telefonföreningar, der intressenterna i föreningen själfve ega telefonerna och betala de erforderliga utgifterna och inga aktieegare förtjena ett enda öre på dem. Beträffande för öfrigt bolagens förmodade benägenhet att tyrannisera abonnenterna, tror jag, att man icke har mer att befara af telefonbolagen än af telegrafstyrelsen. Ja, det är sannolikt, att dessa bolag, om telefonlinierna komme i deras händer, skulle vara mer tillmötesgående än telegrafverket.

Jag har påpekat huru nödvändigt det är att få veta något om den lagstiftning, som är tillämnad i frågan. Till de skäl, som jag redan anfört, ber jag att få tillägga ännu ett: I den kongl. statsverkspropositionen talas om luftområden, som någon skulle förfoga öfver. Det har ock redan, vid uppkommen tvist mellan telegrafstyrelsen och enskildt bolag, af ett par landshöfdingeembeten förklarats, att telefonlinier, hvilkas stolpar stå på privat mark, men hvilkas trådar gå öfver allmän landsväg, passera genom luftlager, som staten disponerar. För närvarande är en rättegång å bane rörande denna fråga, och det skall blifva af intresse att se, hur den aflöper. Om luften öfver en landsväg tillhör staten, då är all enskild telefonanläggning på landsbygden omöjlig, ty ingen telefonlinie kan anläggas, som icke behöfver passera öfver landsvägen. Och hvarför skulle den icke få det? Så mycket hellre borde den få det som de vägar den går öfver, äro anlagda på mark, som merändels af vederbörande egare der-till upplåtits utan ersättning.

Jag vill till sist påpeka, att, om det, som regeringen föreslagit, kommer till stånd i det outredda skick, det nu föreligger, så kommer en ny tjenstemannacorps att bildas, hvaraf uppstå nya hinder och svårigheter för genomförandet af den sammanslagning af post- och telegrafverken, som Riksdagen i fjor begärde.

Under sådana förhållanden kunna herrarne förstå, att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Eriksson* i Elgered förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr Redelius: Talaren på Geflebanken yttrade i fråga om konkurrens mellan statens telefonlinier och de enskilda, att »staten skulle söka följa med sin tid». Om Herr Waldenström håller fast vid denna sin uppmaning, så frågar jag, hur skall staten kunna göra det, om Riksdagen vägrar att lemna anslag till nya telefonliniers anläggning? Staten kan väl då icke konkurrera med de enskilde och, som herr Waldenström önskade, följa med sin tid. Jag tager fasta på detta hans uttryck, men jag drager en motsatt slutsats deraf mot den ärade talarens, nemligen den, att i sådant fall bör anslaget beviljas. Och då jag hyser den uppfattningen, att staten verkligen bör taga telefonväsendet om hand, och då jag trots den föregående talarens anförande tror, att detta kommer att leda till den telefonerande allmänhetens gagn och trygghet, vill jag i motsats mot honom yrka bifall till reservanternas framställning och afslag på utskottets betänkande.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Försöket att förringa faran af att monopolisera telefonverksamheten, håller icke streck, det kunna vi se af exempel från Amerika. Jag vill nu icke upprepa hvad herr Ljungman i det afseendet anført, utan inskränker mig till att förklara, det jag vidhåller mitt yrkande på bifall till reservanternas förslag.

Herr Collander: Det är ganska eget att man från den sidan, som icke önskar att anslag nu skall beviljas telegrafverket för utvidgad telefonverksamhet, utan hellre vill öfverlemnans ordnandet af denna angelägenhet åt den enskilda företagsamheten, är så rädd för ett förtryck från statens sida, men deremot ej fruktar ett sådant från de enskilda bolagens, om dessa blifva dominerande.

Så länge telefonen endast hade lokal betydelse, var denna fråga i ett helt annat skede än nu, då telefonering på större afstånd blifvit en verklighet.

Om staten under dessa ändrade förhållanden förhölle sig likgiltig, öfverlemnande åt den enskilda verksamheten att bygga så väl de lokala näten som de längre telefonlinierna — hvilket talaren på geflebanken tyckes anse vara för allmänhetens intresse fördelaktigast — så skulle man snart få se att förhållandena skulle gestalta sig annorlunda, än man från den sidan förestält sig. Abonnenterna skulle nog då få erfara, att de större bolagen äro i stånd att utöfva ett mycket betydligare tryck, än man från statens sida någonsin kan förvänta sig.

Man säger att, om anslagsfrågan uppskjutes, risken ej förefinnes, att den enskilda företagsamheten skall gå staten i förväg med byggandet af längledningar, enär dessa ej äro lönande. — Jag behöfver härvid endast erinra om den plan, som förra året framkastades af Allmänna telefonbolaget i Stockholm, att genast anlägga längre ledningar öfver mellersta och södra Sverige. Låter man sådana planer fullbordas, växa svårigheterna i hög grad för staten att ingripa.

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

Det vore därför, enligt min öfvertygelse, ett stort missgrepp af Riksdagen om den icke nu sätter telegrafverket i stånd att kunna framgångsrikt upptaga täflan med den enskilda företagsamheten på ifrågavarande område, ty det är af framstående vigt för det allmännas väl att de långa telefonledningarne befinna sig i statens hand.

Härmed har jag på inget sätt velat säga att staten vid sådan täflan skall förtrycka eller omöjliggöra de enskilda och mera lokala företagen, genom att tillerkännas någon sorts monopol, ty konkurrensen är här såsom alltid annars både nyttig och nödig, och just det att telefonverksamheten från första början här varit fri, har för vårt land medfört den hedrande plats, telefonien hos oss intager och hvartill Allmänna telefonbolaget i Stockholm verksamt bidragit.

Då emellertid förslag nu icke föreligger om begränsning af den enskildes rätt till företagsamhet på ifrågavarande område, utan frågan endast gäller huru vida telegrafverket skall genom lämpligt anslag sättas i tillfälle kunna ändamålsenligare ordna statens telefonväsende, så kan man ju vänta med att uttala sig om faran af »monopol» och »förtryck».

Riksdagen, synes mig, har alltid tillräckliga medel i sin hand att, om missgrepp från vederbörandes sida framdeles skulle yppa sig, verksamt göra sin mening hörd.

Jag skulle till och med varit ganska tveksam att besluta, om här framlagts ett förslag till ordnande af rättsförhållandet mellan statens och den enskilda telefonverksamheten, emedan den hittills vunna erfarenheten synes mig otillräcklig för att kunna utstaka den rätta och för allmänheten förmånligaste begränsningen af båda parternas verksamhet. Vi böra därför hellre låta dessa förhållanden en tid bortåt fortfarande få fritt utveckla sig för samlande af erforderlig erfarenhet, men under tiden, genom lämpligt anslag, understödja denna viktiga gren af statens verksamhet.

Herr talman! på grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Med herr Collander instämde herr *G. Mellin*.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag har från frågans första behandling i utskottet varit förvånad öfver dess gång. När till utskottet inkommo från den utskottsafdelning, som först handlagt frågan, två alternativa förslag i ämnet, det ena tillstyrkande bifall till Kongl. Maj:ts proposition och det andra med hemställan om afslag derå, kunde jag icke förmoda annat än att Första Kammarans ledamöter för afdelningen omfattat det förra, och att Andra Kammarans ledamöter förenat sig om det senare i följd af sparsamhetsskäl. Och då jag läste de alternativa förslagen, tänkte jag, att jag skulle nödgas skilja mig från mina kamrater,

emedan jag ansåg mig böra votera för bifall till den kongl. propositionen. Men sedan fick jag till min förvåning se, att det var ledamöterna från Första Kammaren, som yrkade rent afslag, under det att utskottets ledamöter från denna kammare nästan lika enhälligt voro för Kongl. Maj:ts förslag om det stora anslaget. Ty icke endast de åtta reservanterna bland ledamöterna från denna kammare, utan elfva af representanterna från Andra Kammaren röstade för propositionen, ehuru tre af dem icke anmält sig som reservanter, under det endast en ledamot från denna kammare förenade sig med ledamöterna från Första Kammaren.

Orsaken, hvarför vi i utskottet stälde oss på regeringens sida, var naturligtvis den, att vi trodde, att telefonledningarne likasom telegrafene skulle blifva bättre betjenade med att komma i telegrafverkets hand, än om de funnos i enskildes händer. Ätminstone hyser jag ingen farhåga för en sådan åtgärd. Ty om de icke skötas så, som önskligt är, har ju Riksdagen, efter hvad redan blifvit påpekadt, många sätt att åstadkomma rättelser och få sin vilja fram. Men ligga de i enskilda bolags händer, står man oftast magtlös. Jag har icke funnit, att man haft skäl att klaga t. ex. öfver statens jernvägars förhållande gent emot enskilda jernvägsbolag, ty nog blir allmänheten lika bra betjenad på statens som på enskildes jernvägar, och icke heller ställer det sig dyrare att färdas eller frakta gods på statens än på enskildes banor. Sålunda är det åtminstone icke någon fara i att staten der fått så att säga öfverhand. Icke heller har jag hört, att det uppstått några svårigheter för att sammanknyta lokaltrafiken med statens jernvägsnät. Så tror jag äfven kommer att blifva förhållandet mellan telegrafverket och telefonbolagen; det skall nog icke möta något motstånd från telegrafverkets sida att dermed förena den lokala telefonverksamheten. Jag tror tvärt om, att det skulle blifva mycket svårare att sammanknyta de olika enskilda lokal-föreningarne, ty, om de stora enskilda telefonbolagen hade ledningarne i sin hand, skulle de nog uppställa hårda vilkor för samtrafik med de små föreningarne.

Det har här många gånger förut och äfven i dag blifvit sagdt, att telegrafstyrelsen icke följt med sin tid, och jag har äfven någon gång tyckt, att den icke gått nog raskt till väga. Men då telegrafstyrelsen nu tager ett kraftigt steg och Kongl. Maj:t hos Riksdagen gör denna framställning, säger man: nej, det går icke; vi skola icke låta det gå för fort, utan vänta. Vidare säger man med ytterlig skärpa, att, om staten skall gifva sig in i affärer, så får staten också underkasta sig konkurrens, och därför skulle man, såsom man säger, nu icke gifva telegrafverket några penningar. Telegrafverket skulle utan penningar konkurrera med dem, som hafva mycket penningar att röra sig med. Men telegrafverket kan icke för ändamålet tillskjuta penningar och icke heller skaffa sådana hos enskilde. Och då detsamma

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

vänder sig till sin principal, d. v. s. staten, vill man svara det: ni skall konkurrera med alla enskilda telefonbolag, men penningar får ni icke; och ni skall skynda på, så att ni icke blir efter er tid. Huru detta skall tillgå begriper jag sannerligen icke, och icke heller hafva de öfrige reservanterna förstått det. En af statsutskottets ledamöter, tillhörande den afdelning, som behandlat denna fråga, nemligen herr Sven Nilsson, visade inom utskottet på ett öfvertygande sätt riktigheten af reservanternas förslag. Jag beklagar att han icke är här närvarande, ty han hade mycket mera satt sig in i denna fråga, än jag haft tillfälle att göra, och jag kan därför icke bemöta talaren på geflebanken såsom han skulle kunnat göra, enär han var försedd med en mängd sifferuppgifter, som jag icke har.

Mig synes emellertid, att den ärade talaren på geflebanken allt för mycket förfäktade de enskilda intressena. Om man nu icke visste, att han är så fri från all affärsverksamhet, såsom icke tillhörande hans yrke, skulle man kunna tro, att han vore med i något sådant bolag. Nu kan det naturligtvis icke falla någon in att tro slikt. Man kan dock knappt för de enskilda bolagen få någon bättre försvarare än han är, ty han anser, att staten skall helt och hållet underordna sig den enskilde, medan jag deremot anser, att staten skall gå i första rummet och den enskilde först derefter.

Jag tror för öfrigt icke, att det är klokt att uppskjuta denna fråga, ty då blir det å nyo samma historia och då får staten underkasta sig att inlösa åtskilliga sådana inrättningar, som blifvit anlagda men icke gå i den riktning, som de skulle gått, om staten haft dem från början i sin hand. Vi hafva exempel här på i stadsposten; den har visserligen icke hunnit utveckla sig så mycket, men nog får staten betala åtskilligt till densamma. Ju längre vi dröja, dess svårare blir det för staten att öfvertaga dessa affärer. Får icke telegrafverket hand om dessa saker, fruktar jag, att de enskilda telefonbolagen komma att öfvertaga alla de bästa linierna, der telegrafverket skulle kunna upphemta de största inkomsterna. Huru skulle det då gå med dem, som bo på de mest aflägsna ställen af landet, då telegrafverket icke på de stora linierna får något öfverskott, hvarmed det kan hjälpa upp, der inkomsterna icke äro så lysande. På samma sätt är det också med postverket. Om en enskild finge befordra post t. ex. mellan Stockholm, Göteborg och Norrköping, och man ville, att staten skulle sköta om det öfriga af landet, huru skulle det då gå med de små postlinierna som icke bära sig, och det finnes många, många sådana? Men staten har kunnat hjälpa allmänheten i sådana trakter genom att behålla i sin ego just de linier, som inbringa mest med penningar. Svårigen lär man kunna undvara telegrafverket; jag tror det behöfver finnas jemte telefonen. Men låter man de enskilda bolagen saklöst taga bort statens inkomster af de

mest lönande linierna, så komma de, som bo i de mest aflägsna och minst befolkade delarne af landet, att förlora härpå.

Man sade nyss, att staten skulle konkurrera med de enskilda såsom aflär, men i samma andetag klandrar man, att statens jernvägar skötas såsom affär, då styrelsen t. ex. vissa tider af året säljer tur- och returbiljetter mot nedsatt pris. Jag kan icke förstå konsekvensen i detta fall, att å ena sidan klandrande säga, att sedan staten gifvit sig in på ett industriellt område, den handlar affärsmässigt, och å andra sidan anvisa staten denna utväg.

Angående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

Samme talare sökte visa, hvilka olägenheter och faror det skulle vålla, om lokaltelefonväsendet komme i statens hand. Jag vet nu icke, huruvida det kommer att ske; men åtminstone har så väl denna talare som många andra norrländingar förut visat, att de icke draga sig för att låta lokala jernvägar byggas af staten, och jag tror icke heller, att någon lidit derpå. Icke heller skall någon blifva lidande af, att staten anlägger sådana telefonledningar, som kunna kallas lokala. Jag tror tvärt om, att det skall blifva så många, som vilja hafva sådana ledningar, att det blir svårare att tillfredsställa dem än att gifva rättighet för enskilda telefonbolag att utan någon ersättning få samtrafik med statens nät.

Jag är såsom sagdt öfvertygad om, att allmänheten skall komma att lida af, att hela denna rörelse kommer i enskildes ego; och jag tror för min del, att telegrafverket icke kan uthärda konkurrens i den skala, som nu eger rum, och uppehålla de många telegraflinier, som nu finnas, utan att en stor del af dem kunna komma att indragas, om ingen ändring sker, och vid sådant förhållande har jag icke tvekat att tillstyrka det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, som visserligen är stort, men dock skall fördelas på flera år och kommer att verka välgörande för landet. Det är också därför, som jag nu yrkar, att kammaren, med afslag på utskottets hemställan, ville bifalla reservanternas förslag.

Häruti instämde herrar *Lyth, Werner, Styffe, Kihlberg, Månsson, Mallmin* och *Kilman*.

Herr Stjernspetz: Innan kammaren möjligen inslår på en så olycklig väg så väl i finansielt hänseende som till skada för detta samfärdsmedels tidsenliga utveckling vill jag, så godt jag kan, söka motarbete ett sådant beslut.

De, som talat för statens ingripande i dessa anläggningar, hafva egentligen utgått från två hufvudskäl. Det ena att derigenom söka bereda allmänheten i så vidsträckt mån som möjligt fördelen af telefonförbindelser, och det var ur denna synpunkt som i synnerhet chefen för finansdepartementet hufvudsakligen såg frågan. Jag vill visst icke klandra denna synpunkt i och för sig,

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

ty den är nog värd allt erkännande. Men tyvärr visar erfarenheten, att statens ingripande i dylika fall verkat raka motsatsen till dessa förespeglade fördelar. Man hör ofta återropas Tysklands exempel, men om vi nu gå till Tyskland, der staten ingripit på samma sätt som vi här stå i begrepp att göra — och sannolikt har vårt telegrafverk fått denna idé söderifrån — så har det der gestaltat sig så, att telefonväsendet i stället för att utveckla sig gått tillbaka, och der förut enskilda telefonledningarna funnits, hafva dessa blifvit nedlagda alldeles såsom herr Waldenström omtalat angående telefonledningen från Eskilstuna öfver Strengnäs till Stockholm. Så har det gått i Tyskland, och orsakerna dertill äro mångahanda, deribland, såsom förut upplysts, att det blifvit så dyrbart och att så många svårigheter uppstälts från statens sida, att de enskilde icke kunnat finna sig häri. Liknande exempel på brist i utveckling och en tydlig tillbakagång af detta samfärdsmedel hafva vi från *alla* de länder, der staten ingripit; och hvarför vi här i Sverige haft att glädja oss åt en rik utveckling i detta fall, är just därför, att telefonverksamheten fått vara fri från statens mellankomst; men i samma stund, som staten söker få monopol på detta eller på annat sätt tränger sig in i den enskildes verksamhet, kunna herrarne vara vissa på, att det kommer att gå tillbaka. Jag vet det så mycket mera, som i den telefonförening, jag tillhör, hafva många beslutat, att i samma ögonblick, som staten vill pålägga oss några stadgar, stänga vi våra telefoner och taga bort våra telefonskåp, ty om några slags bördor påläggas denna verksamhet, lönar det sig för mången icke längre att hafva telefon, utan vi finge väl på annat sätt meddela oss med våra grannar.

Det är alldeles visst att alla dessa förespeglingar om, att allmänheten skall få större gagn af telefonen genom dess öfvertagande af staten skola visa sig falska, och jag har också icke heller hört några andra förorda detta än sådana, som icke hafva reda på förhållandena, doktrinärer, som icke hafva någon praktisk erfarenhet deraf. Det fins somliga, som tro, att staten skall komma till dem med telefoner. Jo, mine herrar, då får ni allt vänta. Telefonväsendet kan liknas vid vårt vägsystem, men jag tror icke, att om vi skulle öfverlemna det åt staten, denne skulle komma med vägar till hvar och en, och på samma sätt tror jag icke heller, att staten skall komma med sina telefoner till de enskilde och söka reda på dem, utan de få nog med dryga utgifter söka sig ut till de nät, som staten anlägger. Detta är den ena sidan af saken.

Den andra skulle vara, såsom jag till min förvåning hörde af den föregående talaren, att staten härigenom skulle skaffa sig inkomster. Det ser ut, som om det skulle vara afundsjuka mot dessa enskilda bolag, för att de förtjena så mycket penningar. Då skola vi se efter, hvad telegrafverket sjelf säger. På sidan 76 i

utskottets betänkande står det: »Detta insåges lätt deraf, att på hvarje till sådan förbindelse hörande dubbelledning icke mer än i medeltal högst tio samtal i timmen kunde beräknas ega rum». Jag behöfver blott utgå från det att på en telefonledning mellan Stockholm och Göteborg eller Stockholm och Malmö, der man ändå skulle hafva stationer icke blott vid ändpunkterna utan äfven i de större städerna, skulle antalet samtal belöpa sig till högst tio i timmen vid alla dessa stationer tillsammans. Hvarje samtal skall kosta 50 öre, och det gör således 5 kronor i timmen; men en telefon kan icke gerna beräknas vara öppen mer än tio timmar om dagen, och vore den hela tiden mycket starkt anlitad, kunde man sålunda få in 50 kronor om dagen. På ett år eller 300 dagar, — ty sön- och helgdagar, då den i allmänhet åtminstone till största delen deraf är stängd, måste frånräknas — blir det 15,000 kronor. Således skulle efter telegrafverkets egen beräkning statens inkomst på denna telefonlinie blifva per år högst 15,000 kronor brutto. Men endast anläggningskostnaden för en sådan linie skulle uppgå till mer än 300,000 kronor, och alltså utgjorde *brutto*-inkomsten allenast fem procent ränta härå. Nu kan man säga, det man kunde lägga två linier på samma led, hvilket dock kostade fullt en half gång till mera, och derigenom få samtalens antal fördubbladt och sålunda ock få upp inkomsten till 30,000 kronor. Detta kunde ju förbättra saken något litet, men hvad tro herrarne alla dessa tjenstemän kosta, alla dessa lokaler och underhållet af hela linien? Veta herrarne, huru länge en telefonstolpe kan stå kvar i jorden, innan den ruttnar? Jo, högst i 6 å 7 år, den står *icke* i 8. Räkna ihop alla dessa omkostnader, få vi se, hvart den omtalade förtjensten för staten tager vägen. Telegrafstyrelsen säger också: »För att staten skulle kunna hafva någon verklig finansiell fördel af sådana anläggningar fordrades därför, enligt telegrafstyrelsens mening, att staten äfven hade i sin hand och droge inkomst af de lokala telefonnät, hvilka skulle sättas i förbindelse med de långsträckt ledningarne.» Ja, dem vill staten annektera, det vill säga, den skulle lösa in de enskilda ledningar, som redan finnas, och det fins inga bolag, som löna sig mera än i Stockholm och Göteborg; men jag tviflar på, att om staten skall inlösa dessa till deras fulla värden och således till ganska högt pris, staten derpå skall kunna få några inkomster till öfverlopps, så att de kunna betäcka omkostnaderna för de långa linierna. Jag kan icke se annat än, att, om telegrafverket redan nu laborerar med svårigheter, dessa skola blifva fördubblade i samma stund, som det började anlägga telefoner och sålunda konkurrera med sig sjelft, ty den enklaste ekonomiska lag säger, att det fins ingen större dumbet än att konkurrera med sig sjelf, hvilket ju blefve förhållandet, om telegrafverket på ena sidan vägen hade en telegraf och på den andra skaffade sig en telefon. Men man torde invända, att nu har

Angående anslag till telefontjänsterna.
(Forts.)

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.

(Forts.)

staten att konkurrera med enskilde. Ja, det kan den göra mycket bättre, ty om staten skulle sätta ned telegramportot till 25 à 30 öre, skulle den i samma stund tillintetgöra de enskilda bolagens vinst. Redan den skedda nedsättningen till 50 öre var nära att tillintetgöra telefoneringen på en del längre linier. I en ärlig konkurrens är det så, att den kapitalstarkare kan förderfva den svagare, och här är just staten med sina telegrafer den starkare och att därför säga, det den enskilde skulle kunna förderfva staten i denna täflan, är ett rent nonsens och visar endast, att staten icke förstår att begagna den magt, som den har i sin stora kapitalstyrka.

Vidare veta vi alla, att det blir betydligt dyrbarare, om staten skall anlägga och sköta telefoner. Jag vill som bevis här för tala om, huru vi gingo tillväga i den lilla telefonförening, der jag är med. Det var en fortifikationsofficer, som var litet hemma stadd i sådana der saker och under ett par veckors ledighet åtog han sig att bygga ledningen, medan vi sjelfva släppte till folk och stolpar, och på det sättet bygde vi vårt nät för mindre än hälften af hvad det skulle hafva kostat staten. Så lärde vi en bokhållare på en af herrgårdarne, huru apparaterna skulle skötas, och när det uppstod något fel, så telefonerade vi till honom: »Vill herrn komma och laga?» Då reste han dit utan ringaste ersättning och lagade det, ty det är icke alls så konstigt som man tror. Det behöfs icke så mycket för att lära sig, hvar något gått sönder. En jordbrukare hade en viss del af linien, som han skulle se till, om någon skada der uppstod, och en annan en annan del. Vi hade två stationer, den ena vid ett bruk, der en bokhållare alltid var till hands för att utan betalning verkställa de vexlingar, som behöfdes, och den andra vid en enskild jernvägstation, der inspektoren var så god att utan ett öres ersättning verkställa vexlingarna. Sedan alla grannkommunerna äfvenledes börjat anlägga telefoner, måste vi, för att komma i lämplig förbindelse med dem, skaffa oss en central station. Men då vi anlade den, upplät en egendomsegare jord alldeles gratis åt föreningen. Sedan var det några sågverksegare, som hade godt om skog, hvilka lemnade virke till halfva priset för att uppföra detta hus, och hela föreningen betalar sedan blott 300 kronor i årlig lön till två fruntimmer, som derjemte sålunda hafva fri bostad, för att de, till både sin och vår stora belåtenhet sköta stationen. Men icke kan staten gå till väga på det sättet; det är alldeles omöjligt. För dem, som icke äro delegare i nätet eller hafva stationer, hafva vi satt upp en sparbössa, precis sådan som i spårwagnarne, och är det en granne, som vill telefonera, såsom ofta händer, så får han det. Jag har t. ex. en granne, som ofta säljer kalfvar till ett hotell i Örebro. Han kommer ofta och telefonerar och frågar: »behöfva Ni kalfvar?» Om de då behöfva, svara de: skicka mig då och då. Det kostar honom tio öre och

på det sättet telefonerar han till hvilken stad i Nerike han vill, till Örebro, Arboga, Linde, Nora, Askersund och äfven till Köping, Eskilstuna och några andra större platser. Sälunda kan han för en tiööring få göra upp en sådan der liten affär. Men kommer staten skall den hafva 50 öre för hvarje samtal på fem minuter, och då är ändå ovisst, huru vida man kommer fram på de minuterna, och dessutom skall jag betala årlig hyra för nöjet att hafva med staten att göra, ett nöje, som i allmänhet icke brukar vara så stort. Nej, mine herrar, om man skall fördyra telefoneringen så mycket, att den, med statens sätt att sköta sina affärer, något så när skulle bära sig, försvunne största delen af den nytta som de nu, i en mängd små affärer, verkligen göra, för att icke tala om det nöje, som man har af en nästan kostnadsfri telefonering, sedan man på enskild väg skaffat sig sådan.

Man har vidare talat om de stora bolagens tyranni. Det är det märkvärdiga häri, att jag icke hört en enda slaf sucka under detta tyranni, utan de som talat derom äro sådana personer, som aldrig varit underkastade något tyranni och dessutom stå alldeles utanför saken. Detta så kallade tyranni, som man endast här i kammaren hört talas om, kan icke afse annat än Stockholm och Göteborg, emedan det endast är i dessa städer som det finnes bolag. De andra äro nemligen föreningar, der alla hafva lika rätt, och slutit sig tillsamman endast för att draga nytta af den telefon de kostat på sig och ej för någon inkomst skull. Jag har icke funnit något som helst stöd för detta tal om de enskilda bolagens tyranni, och jag vill säga, att det vore högst märkvärdigt, om sådant funnes, ty eganderätten är ännu så stor, att de stora bolagen icke kunna tyrannisera t. ex. Stockholms samhälle. Stockholm är ju herre öfver sina öppna platser och kommunala byggnader och hvarje husägare herre öfver sitt hus och kan säga: »du får icke sätta upp några telefontrådar på mitt hus!» Tro verkligen herrarne att bolagen, som äro tvungna att stå väl med befolkningen, våga tyrannisera denna samma befolkning, då hela deras verksamhet är beroende på denna befolknings välvilja? Detta tal om tyranni ha herrarne gjort upp i fantasin, och är det tyranni så måtte det vara ett besynnerligt tyranni, emedan tyrannerna få allt lof att vara mycket beskedliga tyranner.

Det förefaller mig som om det framskymtande förslaget att inlösa enskilda telefontät vore en förelöpare till, att staten skulle inlösa de enskilda jernvägarne. Jag förstår ej, hvarför icke äfven göra det. Det fins enskilda jernvägar, som förtjena rätt mycket penningar. Det fins en bana norr om Mälaren till Örebro, som konkurrerar med den statsbana, som går söder om Mälaren; det är högst besynnerligt, att staten har gifvit den lof till det. Det vore mycket större skäl för staten att inköpa de enskilda jernvägarne än att inlösa enskilda telefontät, ty då kunde staten åt-

Angående anslag till telefontätningar.
(Forts.)

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

minstone få *någon* afkastning på sina penningar. Men af det anslag, som staten gäfvé till telefontät, fingen I, mine herrar, ej se en skymt till afkastning, utan de penningarne vore och förblefve totalt bortkastade. Det har telegrafstyrelsen själf framhållit, och ännu har jag icke sett, att staten haft någon inkomst på telegrafverket. Ännu mindre blir det, om man skall slå sig på dessa dyrbara telefonhistorier. Derfor väcker det verklig förvåning att se, hurusom Andra Kammarens ledamöter i statsutskottet varit så frikostiga i afseende på anslag, att de — utan någon verklig utredning och utan att veta, huru vidt och långt det mål kan vara, som de tänkt sig skola uppnå och som för dem tydligtvis är ytterst sväfvande — på rak arm tillstyrkt ett anslag på 750,000 kronor.

Om kammaren anslår dessa penningar vill jag säga, att då får den också om några år anslå tio gånger detta belopp för att taga reda på, hvart det förra anslaget tagit vägen, ty sannerligen ni kommer att skönja något resultat af dessa 750,000 kronor. Det är nemligen med detta ungefär som det var med förslaget att befästa Göteborg. Saken kunde nog vara bra, men utredning saknades och det skulle gifvit anledning till ytterligare mycket stora icke beräknade anslag.

Jag vet med mig att jag städse varit och är en varm vän och befordrare af *alla* samfärdsmedels utveckling och förbättring och därför måste jag nu anhålla om bifall till utskottets afstyrkande betänkande.

Herr Herslow: Herr talman! Det är en qvistig fråga, huruvida staten bör inslå på den industriella verksamhet, som obestriddligen ligger både i jernvägs-, telegraf- och telefondrift. Säkert är, att mycket goda skäl kunna anföras emot statens inblandning i denna rent industriella verksamhet. Men å andra sidan hafva alla dessa betänkligheter fått vika för den synpunkt, som i vårt land och många andra länder, ja i alla europeiska länder utom ett, lagt — till en stor del åtminstone — först jernvägarne och sedermera telegrafledningarne i statens hand. Detta allmänna intresse, denna allmänna synpunkt är den, att så länge denna rörelse drifves i mindre skala, så länge det blott är fråga om att tillfredsställa de enskilda eller lokala krafven, så länge kunna visserligen de enskilda krafterna räcka till, så länge komma de enskilda intressena heller icke i konflikt, och så länge kan man också lemna åt de enskilda krafterna på de olika platserna att tillfredsställa behofven; men när krafvet blir allmänt, när det icke blott gäller den eller den platsen, den eller den staden, den eller den provinsen, utan det är hela landet, som skall tillgodoses, då räcka ingen annans krafter till än statens. Den enhet i anordningar och den systematiska planläggning, som är erforderlig, finnas också blott hos staten, och blott hos staten fins den upp-

höjda ställning öfver vinstbegär och privatintresse, som gör att man icke lägger sina vägar och sina linier blott på de ställen, der de direkt betala sig, utan äfven på områden, der de icke betala sig, men der sådana kunna behöfvas lika bra stundom bättre än på andra orter. För denna synpunkt hafva de principiella betänkligheter man haft emot statens inblandning i den industriella verksamheten fått vika på så många områden, och jag tror, att vi nu måste låta dem vika äfven på detta. Ur allmänhetens synpunkt, om vi dermed mena svenska folkets, måste vi hoppas och numera af staten kräfva, att den sätter sammanhang och systematik i alla de sträfvanden, som å olika punkter börjat. Det gäller nu att bygga linier lika viktiga, lika betydelsefulla och till en del lika dyrbara som telegrafverkets varit. Det gäller att bygga telefonliniernas stambanenät. Staten ensamt kan göra det! Detta fordrar jag af staten, och detta vill jag inrymma staten, icke ur synpunkten af statsvinst utan just ur synpunkten af allmänhetens, d. v. s. de kombinerade individuella intressenas kraf. Men å andra sidan erkänner jag ock, att här vid lag statsverket såsom sådant kan hafva rättighet att fordra, att dess berättigade intresse blir tillgodosedt, sedan vi nu en gång dragit in staten i denna industri.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Det fans ingen konkurrens den tid telegraflinierna skulle byggas, man lemnade det utan all täflan åt staten, man väntade nog ingen vidare inkomst deraf. Det fans ej heller några privata industriella krafter, som ansågo sig nog starka att våga sig på företaget. Staten fick alltså denna verksamhet sig halft påtvingad. Nu har i denna industri — ty det är i sjelfva verket samma industriella verksamhet — en ny uppfinning inträdt, som jag tror skall komma att så småningom uttränga telegrafväsendet. Har då staten icke någon rätt att, när vi pålagt den en industriell verksamhet, denna telegrafdrift, som nu sedermera af en nyare uppfinning håller på att undertryckas, få vara med om att tilllämpa denna senare och, för fullkommandet af den industriella verksamhet, den på detta område drifver, använda de moderna och tidsenligare apparater, som telefonen representerar? Göra vi rätt i att, när vi gjort en industri till statens industri, sedermera säga åt staten: »sitt nu qvar och drif din affär med dessa gamla maskiner! Här har visserligen uppfunnits andra tidsenligare, som delvis ersätta, delvis supplera dem; men dem skall du lemna till dina konkurrenter, ty du får icke följa med utvecklingen på det område, inom hvilket du fått din verksamhet dig pålagd; håll på med den gamla apparaten, tills du är ruinerad, så länge någon människa vill begagna sig af den verksamhet du på detta område drifver, håll på tills du blifvit alldeles undanträngd af konkurrenter, som ega rätt att arbeta med de tidsenligare apparaterna.» Nej, det är icke rätt emot staten, när vi en gång hafva gjort den till industriidkare. Hafva vi gifvit staten — och det

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

utan någon gensägelse från de enskilda konkurrenterna — i uppdrag att handhafva vårt telegrafväsen, få vi nu också gifva den i uppdrag att ombesörja vårt telefonväsen, nu nemligen då det icke längre gäller att betjena med telefonförbindelse en eller annan stad eller plats utan att knyta det hela tillsammans till ett nät, som liksom telegrafverket omfattar hela riket. Det är allmänhetens välförstådda intresse och statens berättigade kraf, som här vid lag peka i samma riktning.

Jag ber att få till den af de föregående talarne, som talade om »doktrinärer», säga, att jag tror att jag kanske litet mer än de fleste haft att göra med telefonförslag i denna verksamhets början, och att åtminstone den telefonaffär, som jag var intresserad i, var åtskilligt större än den föregående talarens, det var nemligen den telefonledning, som omfattade hela Skåne. Vi bildade den affären på privat väg, därför att staten då ej ville vara med derom, utan — såsom jag bedömer det — försummade ögonblicket att taga initiativet. Vi togo det. Men när vi sågo att staten sedan blef benägen att taga verket om hand, afstodo vi det utan ett öres vinst, ty vi insågo, att staten var mest kompetent att genomföra det. Detta gäller i ännu högre grad ett nät, som skall omsluta riket. Det är ej särskildt för att skaffa staten vinst, utan för att skaffa hela landet den stora indirekta vinst, som ligger i detta samfärdsmedels fullkomnande, som jag är för att nu lemna det åt staten.

Men jag vill, då jag biträder reservanternas förslag, likväl blott göra det med upptagande af vissa satser, som äro uttalade i utskottets betänkande. Det heter der t. ex. att den begränsning af enskildes rätt att anlägga telefonledningar, hvilken här ifrågasättes och som jemväl enligt utskottets förmenande i viss mån af behovet påkallas, bör »genomföras med den största varsamhet». Ja, deri ligger det och deri ligger också den punkt, som egentligen framkallat oro och motstånd mot detta förslag, som i sjelfva verket är till landets sannskyldiga nytta. Man är rädd, att möjligen icke den varsamhet mot de enskilda intressena skall iakttagas, som man har rättighet att fordra, der de enskilda intressena arbeta för allmänt gagn, och der det är staten, såsom representant för det allmännas intressen, med hvilken man har att göra. Jag vill icke gå in på speciella skildringar, men jag kan dock icke förneka, att der finnas fall, som visa, att icke all den varsamhet i den vägen, som varit af behovet, af billighet och af rättfärdighet kräfd, blifvit till fullo iakttagen. Staten har genom telegrafstyrelsen onekligen uppträdt på många punkter så, att den hotat enskilda intressen, hvilka hafva handlat i den fullkomligaste goda tro, att den, om icke plundrat, så dock hotat att plundra enskilda kapital, som hafva lagts ned i detta för hela vårt industr- och samfärdselväsen så viktiga värf, lagts ned dit under en tid, då staten icke ville, icke vågade taga hand om saken; och det

är känslan häraf, en känsla som på många punkter i vårt land förnummits, det är den, som nu uppdrifvit oppositionen mot Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. I det ögonblick, som denna farhåga lugnas, skall snart i hela vårt land icke finnas mer än en röst, och den skall säga: Det var väl att staten tog telefonväsendet om hand, innan vi fingo det sönderplotradt i många enskilda intressen, många enskilda företag, hvart af dem styrd ur blott lokal synpunkt; de skulle sins emellan inom kort kommit i fejd med hvarandra, om de ej kanske slutligen kufvats af ett enskildt dominerande bolag. Men man må säga om statens tyranni hvad som helst, — hellre vilja vi dock vara i beroende af staten, än af ett öfvermäktigt enskildt bolag.

Jag tillåter mig därför taga fasta på herr finansministerns uttryck i dag, som utlofvade hänsynsfull varsamhet mest berättigade enskilda intressen, så att de privata telefonaffärer, som finnas i vårt land, och hvilka väl nu så småningom — det till och med hoppas vi — komma att ersättas af statens mera omfattande verksamhet, åtminstone i fråga om större ledningar, icke hädanefter få grund att befara, att de skola utan vidare krossas och deras egendom konfiskeras. Ty rent af konfiskering blefve det, om man på en sådan förvändning, som nu framdragits såsom rättsgrund men som hittills saknat grund i svensk lag, att luften öfver landsvägarne tillhör staten, helt enkelt rödjer bort enskilda ledningar, somliga af mera än 20 mils längd, och tillropar deras egare: »Bort! Ni passera genom »statens luft». Visserligen stå edra stolpar på enskildt område, visserligen hafven I gjort upp med hvaranda egare på jorden, men här uppe i luften, här råder staten, här råda vi! Weg med er! Ni få icke passera genom statens landsvägsluft!» När man ser, att statens organ, t. ex. flere af Konungens befallningshafvande, utan vidare slagit in på en sådan tolkning, vill jag endast hoppas ett af två, nemligen *antingen* att den tolkningen, när den kommer inför högsta domstolen, enstämmigt vräkes, *eller ock* — hvilket jag ännu hellre önskar — att staten aldrig hädanefter söker göra bruk af denna usuperade rätt för att krossa eller beslaglägga enskilda intressen. För egen del känner jag mig emellertid trygg, att de anledningar till klagomål, som i den vägen förefunnits, icke skola komma att upprepas. Och då jag tror, att vi icke bättre kunna tjena allmänhetens behof af detta samfärdsmedel, som man numera icke kan undvara, sedan man vänt sig vid det, än om vi öfverlemna det i statens vård, vill jag göra detta, och jag vill göra det *nu*.

Man förklarar, att vi först böra invänta »utredningen», och det är så många saker och så svåra saker, som man fordrar skola utredas, att jag är öfvertygad, att, om vi skola invänta en så fullständig utredning, det icke blir ett år, icke ett tiotal år blott, vi få vänta, utan ännu längre. Hvad händer under tiden? De enskilda ledningarne utbreda sig mer och mer, trassla i hop sig

Angående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

Angående anslag till telefontjänster.

(Forts.)

allt mer och mer, sluta sig tillsammans, bilda mäktiga bolag, som snart börja konkurrera med hvarandra, under hvilken kamp de svagare gå under, de starkare blifva förherrsande och för allmänheten tryckande. Så har redan börjat: vi känna till den kampen från andra länder och andra områden; äfven i vårt land har den under senare tiden icke saknat exempel. När då staten ändtligen måste gripa verket an, då får den en mängd dyrbara kapital att inlösa och möter en mängd icke planmessigt anlagda, utan med hvarandra konkurrerande ledningar, som alla göra samma anspråk på statens penningar under form af expropriation. Under tiden blifva de ledningar, som staten redan eger, för de enskilde telefonabonenterna fortfarande lika dyra, som de nu äro och som man klagar öfver, emedan, såsom nyss på förmiddagen från statsrådsbänken omnämmts, telegrafstyrelsen för närvarande icke har andra penningar för att gå framåt med och utveckla sitt telefonnät, än sådana penningar, som den antingen lånar upp och på hvilka de således måste beräkna både ränta och amorteringsprocent, eller ock sådana, som den kan spara i hop genom att hårdt beskatta de abonenter den redan har! Verket kan icke gå framåt utan att allt för tungt belasta, allt för hårdt skrapa de kunder, den redan har i sin hand.

Å andra sidan finnas ock stora trakter i vårt land, som nog kunde behöfva och hjertligen skulle tacka för detta samfärdsmedel, men som nu icke få det, emedan det der icke väl bär sig. Sätta vi deremot nu genom ett temligen rundligt anslag för några år staten i stånd att arbeta fram sitt telefonnät; så behöfver den icke — då den ju får ett kapital, som den icke behöfver beräkna amortering på — så hårdt som förut trycka på de gamla kunderna för att få ett anläggningsskapital, och kan fortare, än den eljest sjelf eller något enskildt bolag kan göra, komma fram till de nya kunder, som vänta den, och tillgodose behöfvet å de orter, dit telefonlinier ännu icke hunnit.

Dessutom böra vi komma ihåg, att det alls icke är sagdt, att de trakasserier från telegrafstyrelsen gent emot enskilda telefonanläggningar, hvaröfver vi nu höra klagas, skola upphöra, om vi nu icke bevilja detta anslag. Snarare tvärt om. Ty man kan ju antaga, att telegrafstyrelsen, för att hålla sig platsen öppen till den tid, då den tror sig kunna få penningar af Riksdagen beviljade eller på annat sätt medel anskaffade för att bygga de telefonlinier, som den önskar bygga, framför allt anser sig böra lägga hinder i vägen för nya enskilda anläggningar, och derigenom hålla fältet fritt, tills den sjelf är färdig att träda in och bygga derpå, liksom ock söka slå i hjel redan befintliga enskilda anläggningar för att rödja marken ren till det ögonblick, då den sjelf skall uppträda. Vore det då icke bättre att genom några års rundliga anslag gifva den tillfälle att raskt arbeta sig fram på de ännu lediga fälten, och ackordera sig fram, ingå öfverenskommelser, på

de trakter, der enskilda linier redan finnas? På sådant sätt skall styrelsen hastigast, billigast och rättvisast kunna förverkliga den plan, som, så vidt jag kan se, alla, äfven utskottets majoritet, anser principiellt riktig, nemligen att förr eller senare — och därför hellre *förr än senare* — bringa hela detta verk i statens hand. Är man öfverens att vi böra gå derhän, så bör man ock komma ihåg, att hvarje timme eller åtminstone hvarje år, som saken uppskjutes, blott skall öka svårigheterna och kostnaderna för förverkligandet af denna tanke, som man dock erkänner vara den rigtiga.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Ur dessa synpunkter, herr talman, då jag tror, att staten är den ende, som kan utföra detta arbete fullt planmessigt och med full kraft, och då jag är öfvertygad, att med denna kraft och med denna planmessighet äfven skall för framtiden förbindas den humanitet, som hvarje medborgare kan från statens sida göra anspråk på och af staten förvänta, så yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Östberg, Nilsson* från Ystad, *De Laval, Höglund, Åkerlund, C. O. Berg, Bergendahl, Johansson* i Esset, *Rydin, Larsson* från Upsala och *Wittrock*.

Herr Waldenström från Gefle: Det har här höjts mycket kraftiga gensagor, dels mot hvad jag yttrade i mitt förra anförande, dels ock mot hvad utskottet har sagt; men jag skall ändå våga försöket att upptaga något åtminstone af det sagda till bemötande.

Jag vill då först och främst påpeka, att här har aldrig någonsin talats ett ord om att hindra staten från att anlägga telefoner. Jag började tvärt om mitt förra anförande med att säga, att jag vore alldeles ense med reservanternas derom, att staten kan konkurrera och kanske äfven bör konkurrera med enskilda telefonanläggningar, ja, jag har ingenting emot, att såsom reservanternas sagt, staten bör söka komma den enskilda företagsamheten i förväg. Men hvad jag sade, det var, att staten, när den uppträder konkurrerande med den enskilda företagsamheten, också bör tillåta den enskilda företagsamheten att konkurrera mot; ty om han undertrycker den enskilda företagsamhetens konkurrens, då är det icke värdt att tala om någon konkurrens vidare. Ty om den ene konkurrenten får strypa den andra, så är det ju klart, att de icke vidare konkurrera med hvarandra. Det var allenast derom jag talade.

Herr Collander sade, att meningen med hvad man yttrat från den sida, jag tillhör, skulle vara denna: »Låt telegrafverket sköta telegraferingen, men lemna telefoneringen åt den enskilda företagsamheten!» Här har aldrig under diskussionen, så vidt jag vet, något sådant yttrande blifvit faldt. Tvärt om. Låt gerna telegrafstyrelsen konkurrera med enskilda telefonföreningar, men

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.

(Forts.)

låt det blifva en verklig och ärlig konkurrens, uti hvilken man äfven tillåter de enskilda att utveckla sin kraft.

Det vore därför alldeles onödigt, hvad herr Collander sade, att staten icke finge afsäga sig rätten att uppträda på detta område. Ingen har yrkat, att staten skall afsäga sig denna rätt. Utskottet har icke heller gjort det, tvärt om, hvilket herrarne lätt skola finna vid genomläsning af utskottets betänkande. Herr Collander sade också: »Nu föreligger icke något annat förslag, än att Riksdagen skall bevilja medel till anläggande af längledningar.» Ja, det är sant, att för ögonblicket, icke något annat föreligger; men Kongl. Maj:t och telegrafstyrelsen hafva satt något annat i perspektiv, då de visat, att längledningarna icke komma att lemna så stor afkastning, att staten af dem får någon ränta på sitt kapital, utan blott så mycket, att driftkostnaderna blifva betäckta, och att staten därför, för att få någon inkomst af längledningarna, måste söka komma i besittning af de enskilda, lokala telefonnäten. Detta är frågans viktigaste punkt. Och det är, såsom jag redan visat, naturligt, att staten har medel i sin hand att kunna underlägga sig dessa. Äfven herr Herslow, som talat för den kongl. propositionen, har visat att hos telegrafstyrelsen visserligen icke vilja och i många afseenden icke heller förmåga dertill fattats. Ja, herr Herslow använde till och med ett uttryck, som jag icke velat använda, då han talade om telegrafstyrelsens sätt att, om icke precis *plundra*, så likväl *hota att plundra* de enskilda kapital, som blifvit nedlagda i telefonledningar på den tid, då staten icke ville och icke tordes taga denna sak om hand.

Det är alldeles besynnerligt, det här ifrågavarande förfarandet. Då något nytt kommer upp, säger staten: »Det bryr jag mig icke om; det törs jag icke taga någon befattning med, det kunde bringa mig förlust.» Så taga enskilda personer det om hand, och det ger vinst. Och nu säger staten: »Ja, nu, när de förtjena derpå, så tager jag det af dem. Jag skall uppträda och konkurrera med dem, och det så, att jag icke lämnar dem rättighet till fri motkonkurrens.» Det är från denna synpunkt, som jag och andra hafva talat mot förslaget.

Her vice talmannen sade, att man först säger, att telegrafverket skall följa med sin tid. Men när så telegrafverket tager ett kraftigt steg framåt, heter det genast, att det är för hastigt, och så får det icke följa med sin tid. Såsom herrarne torde observera, har dock ingen enda människa i kammaren sagt något sådant. Utan frågan har här varit, icke huru vida telegrafverket skall få anlägga telefonledningar eller icke, utan endast huru vida Riksdagen skall besluta att dertill gifva en ganska stor summa i det outhärliga skicket, hvori frågan för närvarande befinner sig.

Jag hade icke något emot att bevilja en mycket, mycket större summa för anläggning af dessa längledningar, om frågan låge annorlunda än den för närvarande ligger. När därför herr

vice talmannen sade: »Man säger, att telegrafverket skall konkurrera med de enskilda, men det få inga penningar att konkurrera med», så är det uppenbart, att detta var en missuppfattning af hvad här talats.

Augående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

Herr vice talmannen behagade derjemte göra en personlig nedsättande anspelning på mig, såsom om jag hade något enskildt intresse och någon särskild förtjenst utaf den enskilda telefonverksamheten. Jag har icke ett öres inkomst deraf. I Gefle (och Gestrikland för öfrigt) hafva vi en telefonförening, der vi årligen få betala per linie hvad det kostar, och ingen människa har någon inkomst deraf mer än telefonisterna, verkställande direktören och revisorerna. Med något telefonbolag har jag aldrig haft något att skaffa. För öfrigt finnes det, såsom redan blifvit påpekadt, ej mer än ett par, tre telefonbolag i vårt land; dessutom endast telefonföreningar och icke något annat. Det kan därför icke vara riktigt att blanda bort frågan genom sådana der personliga anspelningar. För öfrigt torde herr vice talmannen veta, att den enskilda företagsamhetens kraftiga utveckling och framgång icke ligger blott i den enskildes intresse utan äfven i statens.

Aldrig har jag heller någonsin sagt, att staten bör underordna sig under de enskilda intressena. Långt derifrån! Jag har tvärt om sagt: Låt staten konkurrera med de enskilda intressena. Men låt också de enskilda intressena uthärda konkurrensen, om de förmå. Längre begära de icke heller att få gå. Hvarför skulle staten hafva rättighet att, der den kan konkurrera i hjel de enskilda, och der den icke tror sig kunna uthärda konkurrens, qväfva de enskildes företagsamhet genom lagstiftningsåtgärder? Jag kan icke se annat än att detta i princip är origtigt.

Det sades vidare af vice talmannen, och deri instämde herr Herslow: »Man bör skynda. Hvarje dag, hvarje minut är en förlust, emedan det anläggas allt jemt nya telefonnät.» Jag förmodar, att, om det gäller den saken, staten har tillräckliga resurser i sin hand att, när den vill, slå under sig de enskilda lokalnäten. Det skall man nog också få se, när det kommer till stycket.

Herr vice talmannen sade vidare, att om de enskilda telefonföreningarna och bolagen få taga bort inkomsterna på de bästa linierna, får staten sedan bära kostnaden för telefonanläggningar på linier, der det icke bär sig. Detta är alldeles ett misstag. Ty hvar hafva de enskilda telefonbolagen lagt telefonnäten? De hafva lagt dem mellan de olika gårdarne i städerna, till närmaste byar, närmaste socknar o. s. v., der ingen telegraf alls finnes, och der staten aldrig tänkt på att anlägga någon telegraf, och der man icke heller har ett enda öres förtjenst, utan telefondelegarne årligen betala den kostnad, som verkligen uppstår. Tro herrarne, att staten skulle vilja lägga telefonledningarna på samma vilkor till

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

dessas socknar och byar och gårdar, som de enskilda göra? Nej, långt derifrån!

Det sades vidare af herr vice talmannen: »Man säger till staten: Sköt dig affärsmessigt! Men när den gör det, klandrar man det.» Visst icke. Ingen har klandrat det. Jag anförde blott ett exempel på det sätt, hvarpå jernvägsstyrelsen konkurrerat med ångbåtsbolag. Jag klandrade den icke, utan visade blott huru staten går till väga, då den konkurrerar med enskilde. Och jag anförde det såsom bevis på, att staten ock bör låta enskilde konkurrera med honom, när de kunna det.

Hvad beträffar det, som sades af herr vice talmannen, att telegrafverket icke kan uthärda konkurrensen, så att det kan uppehålla alla nu befintliga telegrafstationer, så vill jag gifva honom rätt deri. Men det är uppenbart, att om på vissa platser allmänheten finner sig bättre betjenad af telefon än af telegraf, så bör staten icke envisas att hålla telegrafstationer qvar der. Det vore större vinst, om staten vände sin telegrafverksamhet åt andra håll, der den bättre kunde behövas. Såsom exempel anfördes de der 14 stationerna, som blifvit indragna, men på hvilka staten under flere års lopp förlorat flere tusen kronor årligen.

Det sades af herr Herslow, att så länge frågan endast gäller lokala behof, kan den lemnas åt de enskilde; men när behofvet blifver allmänt, räcker endast statens kraft till. Staten ensam kan lägga linier icke blott der det bär sig, utan der det verkligen behöfves, äfven om det icke bär sig. Jag har en alldeles motsatt åsigt. Ty nu läggas telefonlinier af de enskilde på alla håll, der man icke har ett öres inkomst, utan årliga utgifter; men detta komme icke staten att göra. När det i riksdagen för ett eller två år sedan var fråga om att anlägga telegraflinier i Herjeådalen, då fäste man dervid, såsom herrarne torde minnas, det vilkoret, att de enskilda kommunerna skulle lemna stolpar gratis, hålla stationer gratis, förbinda sig att årligen garantera en viss inkomst af stationerna o. s. v. Så har telegrafverket hittills gjort, när det gått att lägga telegraflinier på sådana håll, der man fruktat, att det icke skulle bära sig. Tro herrarne, att det skulle gå bättre till väga vid anläggning af telefonlinier? Tro herrarne, att vi skulle hafva så många telefonledningar i landet, som vi nu hafva, om telegrafverket hade anlagt dem? Det finnes ingen af herrarne, som tror det.

Herr Herslow sade vidare: »Man skall icke säga till telegrafverket: Dessa gamla maskiner, dem skall du drifva; men lemna de nya till konkurrenterna, till dess du är ruinerad.» Nej, men man skall tänka så: »Låt oss konkurrera med hvarandra, och låt oss begge begagna de nya maskinerna.» Då får man se, hvem som bäst uthärdar konkurrensen. Om telegrafstyrelsen tänkte så, skulle den aldrig komma in till Kongl. Maj:t med en framställning sådan som den nu afgifna. Det är alldeles säkert.

Då jag således icke alls kan anse, att det, som vare sig herr vice talmannen eller herr Herslow sagt, på något sätt vederlagt det, som af utskottet blifvit anfördt, så förblifver jag vid det yrkande jag förut framställt, nemligen om bifall till utskottets hemställan.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Fort.)

Herr Ljungman: Med anledning af åtskilliga yttranden, som af herr Waldenström och herr Stjernspetz blifvit fälda, skall jag be att få säga några ord.

Herr Waldenström yttrade, att om Riksdagen beviljade dessa medel åt telegrafverket för att bygga långledningar, staten snart skulle tilltvinga sig de enskilda telefonnäten, genom att besluta telefonskatt. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att Riksdagen alldeles icke är böjd för sådana åtgärder, att Riksdagen förra året afslog ett väckt förslag om telefonskatt, och att Första kammaren har genom det beslut, den fattat på förmiddagen, visat, att den fortfarande önskar skydda den enskilda telefonverksamheten. Jag vill hemställa till herr Waldenström, om han tror, att det skulle falla någon enskild eller något bolag in att bygga dyrbara ledningar — t. ex. en sådan som den här omnämnda emellan Norrköping och Stockholm, hvilken kostat omkring 42,000 kronor — om icke de varit fullt och fast öfvertygade derom, att svenska Riksdagen icke genom att använda sin oinskränkta beskattningsmakt ville tillrycka sig utan tillräckligt vederlag dessa anläggningar. Det är, om man blott vill tänka sig in i denna sak, alldeles gifvet och klart, att det just är detta medvetande om, att staten, d. v. s. Kongl. Maj:t och Riksdagen, icke skall missbruka sin magt, som gjort, att dessa enskilda telefonanläggningar kommit till stånd. Det är också klart, att denna vidsträckta och utmärkta enskilda telefonverksamhet, som vi hafva här i vårt land, dessa vidsträckta telefonnät aldrig skulle hafva kommit till stånd, om Kongl. Maj:t velat begagna den magt, som 89 § regeringsformen gifver Kongl. Maj:t att införa sådana förhållanden äfven hos oss, som man har i utlandet på de flesta ställen. Det är också alldeles gifvet, att denna enskilda telefonverksamhet icke skulle hafva kommit till stånd, om telegrafstyrelsen, när framställning först gjordes hos denna om hon påyrkade äfven telefonmonopol, icke hade svarat, att den icke påyrkade ett sådant monopol, utan tvärt om gerna såge enskilda telefonledningar inrättas.

Herr Waldenström yttrade vidare, att staten gerna kunde konkurrera med de enskilda, blott äfven dessa medgifves att konkurrera med staten, och att staten till och med gerna kunde gå i förväg, blott icke hinder lades i vägen för de enskilda att konkurrera. Så vidt jag förstätt, har här icke varit fråga om att hindra enskilda att konkurrera, utan blott att man bör lemna statens telegrafverk medel, som möjliggjorde för detsamma att bestå i konkurrensen med de enskilda.

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

Herr Waldenström menade, att staten borde uppträda som affärsman i konkurrensen. Men det är just hvad staten icke bör göra. Jag är öfvertygad, att om staten skulle uppträda blott och bart såsom en kraftig affärsman, såsom t. ex. en Jay Gould, skulle både herr Waldenström och andra med honom nu liktänkande blifva mindre belättna dermed. Ty huru sköta affärsmän konkurrensen? Vi kunna få ett begrepp derom genom att t. ex. erinra oss ångbåtsbolagen i Öresund; huru gjorde de, när de konkurrerade? Det ekonomiskt starkare bolaget, som kände sin styrka, satte ned frakterna allt lägre och lägre, till dess det ekonomiskt svagare dukade under och det starkare bolaget blef ensamt kvar. Så göra affärsmännen. När de märka, att de hafva magt att konkurrera i hjel en konkurrent, så göra de det. Men det är just hvad man fordrar af staten, att den icke skall göra. Ty det är gifvet, att om staten kastar in sin ofantliga kapitalförmögenhet i konkurrensen, så kan den konkurrera i hjel hvilket enskildt bolag som helst; det må vara jernvägsbolag eller telefonbolag eller ångbåtsbolag. Statens mer hänsynsfulla och oegenlyttiga beteende i konkurrensen är just ett skäl, hvarför man önskar, att staten äfven skall i viss mån egna sig åt telefonverksamhet, på det den må förhindra enskilda mäktiga bolag att slå under sig hela telefonverksamheten, hvarigenom man skulle gent emot dessa bolag stå aldeles magtlös. Ty det är gifvet, att emot ett dylikt enskildt bolag har Riksdagen ingen annan magt än den har t. ex. genom ett våldsamt begagnande af sin beskattningsrätt. Det är dock ett sätt att reglera affärer, som Riksdagen aldrig velat begagna. Så vidt jag vet, föreligger nemligen icke något exempel på, att Riksdagen någon gång genom sin beskattningsmagt slagit under sig något enskildt företag i den omfattning, herr Waldenström förutsätter.

Herr Waldenström sade vidare, att allmänheten vore bättre betjenad genom åtskilliga telegrafstationers indragning, och att statsverket derigenom kunde slippa förlora på dessa. Uti detta senare påstående vill jag gifva honom aldeles rätt. Det var verkligen en pekuniär vinst för telegrafverket att indraga åtskilliga telegrafstationer; och det var därför detta också skett.

Men den som blef lidande på saken var den stora allmänheten, ty telefonerna må vara huru utmärkta som helst, så ersätta de dock ingalunda fullständigt telegrafan. Och det är så långt ifrån att telefonverksamheten kan helt och hållet undantränga telegrafverksamheten, att jag för min del tror, att det ganska snart i allmänhetens uppfattning kommer att ske ett bakslag i motsatt riktning. Förhållandet är att för afslutande af affärer telefonen saknar den korrekthet och det juridiska vitsord, som telegrafan eger, och i den mån telegrafapparaterna förbättras så att man kan afsända telegrammen billigare och snabbare samt telegrafan kan betjena allmänheten allt bättre, så är det gifvet,

att telegrafen kommer att vinna allt större terräng gent emot telefonen, hvilken senare långt ifrån att undantränga tvärt om drager trafik till och ökar behovet af telegrafen.

Herr Waldenström yttrade, att telegrafverket skulle få ökad inkomst, om det mottoge telegram från telefonabonnenter å landsbygden. Ja, det är äfven min öfvertygelse, att telegrafverket skulle vinna något ökad inkomst genom att en sådan samverkan egde rum, och det tyckes äfven vara den allmänna meningen, att en sådan samverkan bör komma till stånd, ehuru den först måste regleras. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten på, att telegrafverket, när det skall mottaga telegram från en telefonabonnet på landsbygden — i städerna kan sådant väl knappast ifrågasättas — icke kan ikläda sig juridiskt ansvar för, att vederbörande tjänsteman korrekt uppfattar, hvad den enskilde abonnenten säger, och ej heller kan ansvara för, att när det aftelefoneras ett telegram till en enskild telefonabonnet, denne fullt korrekt uppfattar hvad telegraftjänstemannen säger i telefonen. En viss del af det juridiska vitsordet går sålunda bort; ett telegram, för hvars befordran äfven telefonen anlåtats, måste därför mottagas med viss reservation i afseende på den juridiska giltigheten.

Hvad herr Waldenström yttrade om telefonföreningarnes billighet och telegrafverkets dyrhet, vill jag icke bestrida. Det är ett erkänt faktum, att dessa enskilda telefonföreningar åstadkomma telefontät mot ganska låga afgifter, och att telegrafverket med sina stora nät icke kan komma med lika billiga afgifter. Men det är ju icke fråga om att undantränga dessa enskilda telefonföreningar. Den frågan föreligger icke här. Tvärtom, man ser, att dessa föreningar mycket väl kunnat existera vid sidan af telegrafverket. Det finnes ej det ringaste hinder för att telegrafverket och dessa föreningar kunna äfven framdeles existera bredvid hvarandra och till och med samverka med hvarandra. Ej heller har staten något intresse af att förgöra dessa enskilda *telefonföreningar*, men deremot har staten ett starkt intresse af att dess telegrafverk skall kunna bestå i konkurrensen med de *stora telefonbolagen*, som vilja slå under sig hela telefonverksamheten. Ty det är helt olika saker, som de stora bolagen och de enskilda telefonföreningarne afse.

Hvad beträffar yttrandet, att Geflennätet hålles så länge öppet, ber jag att få påpeka, att det finnes exempel på — t. ex. från Göteborg — att statstelefonerna hållas ännu längre öppna.

Jag ber vidare att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att sedan staten fått telefontätet i Göteborg i sina händer, afgifterna blifvit nedsatta. De gamla abonnenterna hafa rätt att antingen behålla de gamla öfverenskommelserna med vell-bolaget eller ock öfvergå till de nya bestämmelserna, som fodras af nytillträdande abonnenter.

Angående anslag till telefontätningar.
(Forts.)

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

Hvad beträffar ledningen till Norrköping, ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att man ej kan begära att staten skall vara belåten med samma låga afgift för begagnandet af en ledning mellan Malmö och Stockholm som det erlægges för begagnandet af ledningen mellan Stockholm och Norrköping, ty dels är den förra både längre och dyrare, dels har den senare ledningen icke blifvit byggd såsom en ekonomisk affär utan som ett magtmedel för detta enskilda telefonbolag i Stockholm att slå under sig andra enskilda telefonbolag eller telefonföreningar.

Hvad vidare angår herr Waldenströms yttrande, att en i allt fullständig plan saknas för de af regeringen begärda linierna, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det är orimligt att begära något sådant, ty man måste börja med måttliga anspråk. Huru tror kammaren att det skulle hafva gått, om regeringen, när frågan om jernvägarne först väcktes, kastat fram förslag om alla jernvägslinier, som behöfvas här i landet för att tillräckligt tillgodose det svenska folket med jernvägsförbindelser? Man skulle då hafva blifvit förskräckt öfver den stora mängden linier och den ofantliga kostnaden, som fordrades. Det var därför klokt, att regeringen då framlade ett förslag öfver blott det minimum af jernvägar, som behöfdes. Så är det äfven i detta fall. Man har begärt det minsta, man kan hjälpa sig med; och det är fullt riktigt att börja med det minsta möjliga och sedan öka på i den mån behöfvat ökas och trafiken kräfver flere trådledningar samt i den mån man vinner större erfarenhet.

Beträffande hvad som yttrades med hänsyn till inkomsten af dessa telefonledningar, som staten skall bygga, vill jag anmärka, att herr Stjernspetz beräknade den alldeles för lågt. Han beräknade nemligen endast inkomsten på en ledning, ehuru det ju är fråga om att anlägga två sådana, en med något gröfre och en med något smalare koppartråd på samma stolpar.

Herr Waldenström yttrade vidare, att det vore oklokt, om Riksdagen afsade sig rätten att deltaga i ordnandet af telefonväsendet. Det var mycket glädjande att höra, att han nu går in härpå. När jag 1885 och 1886 hade mina motioner före, så framhöll jag, huru viktigt det vore, att Riksdagen, som till stor del består af näringsidkare, äfven finge ett ord med i laget vid ordnandet af frågan, så att det ena intresset icke finge göra sig gällande på det andras bekostnad. Då var herr Waldenström just den värste motståndaren, och det gläder mig därför mycket, att han nu kommit på den ståndpunkt, att han anser, att Riksdagen bör hafva ett ord med i laget.

Beträffande förhållandena med denna lagstiftning ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på en sak, nemligen den, att det är orimligt att begära, att man skall kunna konstruera fram denna lagstiftning på förhand, sedan man nu en gång ställt så stora anspråk på den. Jag ber vidare att få fästa uppmärk-

samheten på, huru det skedde med jernvägarne i motsvarande fall. Vi hade stora stambanor och många enskilda jernvägar, innan vi fingo samtrafiksföreningen. Så är det äfven här. Man behöfver litet mera erfarenhet om dessa länmlinier, innan man kan utarbета fullt tillfredsställande anordningar med afseende på samtrafiken med lokahnäten. Jag tror derfor, att det vore felaktigt, om Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade något förhastadt beslut i detta afseende.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Hvad beträffar den invändningen, att beviljandet af dessa anslag skulle utgöra ett hinder för post- och telegrafverkens sammanslagning, så är det en själfklar sak, att detta påstående är origtigt. Riksdagen har uttalat sin åsigt i frågan, och är det så, att Kongl. Maj:t efter vederbörande sakkunniges hörande sluter sig till samma åsigt, så kan jag icke finna, att dessa telefonliniers anläggning utgör det allra ringaste hinder för förenandet af dessa båda verk under en gemensam chef. Men jag vill med hänsyn dertill påvisa ett varnande exempel. I alla de länder, som herr Stjernspetz anförde såsom, med hänsyn till telefonväsendet afskräckande, äro post- och telegrafverken förenade under en gemensam styrelse.

Herr Stjernspetz nämnde, att om dessa anslag beviljades, och staten skulle börja att anlägga telefonledningar, så skulle de enskilda telefonföreningarne krossas, och han själf blefve nödgad att gifva telefonen på båten och använda något annat samfärdsmedel. För min del tror jag icke, att det är så farligt. Efvad det omtvistade anslaget beviljas eller ej, kommer nog herr Stjernspetz att behålla sin telefon. Jag har icke kunnat finna någon den ringaste fara för den enskilda telefonverksamheten i vårt land, om detta anslag beviljas, utan anser tvärt om, att denna enskilda telefonverksamhet bör skörda gagn af dessa stora stamtelefonliniers anläggande.

Herr Stjernspetz nämnde vidare, att aldrig någon berättigad klagan försports öfver något öfvergrepp från de enskilda telefonbolagen. Jag ber att till svar derpå få hänvisa till den diskussion, som för icke länge sedan fördes hos Stockholms stadsfullmäktige. Der yttrades ord, tillräckligt starka och tillräckligt skarpa, och der påpekades alldeles tillräckligt tydligt de öfvergrepp, hvartill det stora bolaget här i Stockholm gjort sig skyldigt. Detta exempel torde vara alldeles tillräckligt.

Ser man nu på, huru denna sak ställer sig till frågan om samfärdsmedlens utveckling i vårt land, så är det alldeles gifvet, att hvar och en, som önskar starka framsteg i den vägen, måste önska, att staten äfven tager del i denna verksamhet, och att hinder lägges emot att enskilda bolag få monopolisera densamma. Ty det är alldeles gifvet, att Riksdagen har helt andra magtmedel mot ett telegrafverk, som missbrukar sin magt, än mot enskilda bolag som göra det, och att man har tusenfaldt större

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

utsigter, att det allmänna bästa tillgodoses, om staten i tillräcklig omfattning egnar sig åt telefonverksamheten, än om den helt och hållet ligger i händerna på enskilda bolag.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservanternas hemställan, i den öfvertygelse, att man derigenom främjar det allmänna bästa, främjar statens telegrafverk och främjar den enskilda telefonverksamheten.

Herr *Lind* instämde med herr *Ljungman*.

Chefen för kongl. finansdepartementet herr statsrådet friherre von *Essen*: Jag skall blifva mycket kort. Den talare, mot hvilken så många andra vändt sig, har framkastat några ord, som uppkallat mig. Hans flesta påståenden och yttranden äro efter min tanke redan så grundligt vederlagda, att jag för min del har ganska litet att tillägga. Men det föreföll mig, som om kammaren af hans yttrande kunde få det intrycket, att jag skulle glömt den skrifvelse, som föregående Riksdag aflät till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående sammanslagning af post- och telegrafverken. Jag ber att med anledning häraf få hänvisa till den kongl. propositionen, af hvilken framgår, att jag inför Konungen anförde: »Jag delar Riksdagens åsigt om önskvärdheten af en utredning i förevarande hänseende och skulle redan före detta hafva påkallat Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet för det viktiga ärendet, derest icke af två anledningar någon tids uppskof synts mig af omständigheterna påkalladt.» Dessa två anledningar voro dels den tilltänkta nedsättningen af telegrafportot, som möjligen skulle göra en tillökning i telegraftjenstemännens antal behöflig, i händelse portonedsättningen medförde en betydligare ökning af telegrammens antal, dels möjligheten, att Riksdagen komme att anslå medel till utsträckande af statens telefontät öfver en större del af landet. Jag föreställde mig, att det kunde föranleda till en olika utgångspunkt för utredningen, om telegrafverket utvecklades till den grad som det är ifrågasatt, och kunde därför ej tillstyrka, att en komité redan då tillsattes för den utredning af frågan, hvarom Riksdagen föregående år anhöll, då det ju var möjligt, att de båda nyssnämnda omständigheterna skulle komma att inverka på frågans lösning och kanske föranleda ett annat resultat. Detta och ingenting annat var skälet till uppskofvet.

Ehuru den talare, mot hvilken jag vände mig, talade mycket länge, har jag för min del dock icke kunnat fatta innehållet i åtskilligt af hvad han yttrade. Så kan jag icke förstå hvad han menade, då han sade, att staten gerna må konkurrera med de enskilda bolagen, men utan penningar till telefonanläggningar. Jag nämnde i förmiddags, att telegrafverket för telefonanläggningar hittills endast *lånat* penningar och därför har ganska be-

tydliga skulder i handels- och sjöfartsfonden med flere fonder att amortera och förränta. Innan amortering af dessa skulder skett, kan man icke fortgå längre på denna läneväg, och medel till fortsättning af telefonanläggningarne kunna sålunda icke på den vägen vinnas. Huru telegrafverket då, utan särskildt anslag från Riksdagen, skall kunna konkurrera med de enskilda telefonbolagen, kan jag ej begripa. Lika litet kan jag se, huru hans önskan skall kunna tillfredsställas, att man på förhand skall kunna bestämma, huru dessa förbindelser med enskilda nät skola åstadkommas, då ju hvarje enskildt bolag eller förening har rätt att framställa vissa vilkor för att telegrafverket skall få sätta sig i förbindelse med dess nät.

Angående anslag till telefonanläggningar.
(Forts.)

Jag yttrade på förmiddagen — och upprepar det nu — att staten naturligtvis önskar att bereda en så stor del af allmänheten som möjligt tillfälle att komma i förbindelse med det öfriga landet. Målet för dessa anläggningar är sålunda allmänhetens intresse i första rummet, och statens ekonomiska intresse i det andra, och det är i allmänhetens intresse, som anläggningen af så väl telegrafer som telefoner ske.

En talare har begärt upplysning angående den tilltänkta författningen i ämnet. Derom kan jag icke lenna någon annan upplysning än hvad som framhålles i Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att jag för tillfället icke har anledning att yttra något vidare i saken. Jag har nemligen antagit, att frågan om anslag som en rent praktisk penningfråga skulle hafva vida lättare att vinna framgång i och för sig än om man satte den i förbindelse med den kinkiga frågan om en författning.

Den invändningen, att man befarar en blifvande telefonskatt, om staten på detta område komme att intaga en mera förhärskande ställning, har redan herr Ljungman besvarat. Jag ber endast att få tillägga, att jag icke förstår, hvarför man fruktar, att en sådan skatt i framtiden skall påläggas. Det vore väl mycket lättare att få bifall till en sådan nu än i framtiden, då telefonnätet ännu mer utvecklats sig, och allmänhetens intressen alltså ännu mera motsätta sig en sådan åtgärd. Faran är större i dag än den framdeles kan blifva.

Det nämndes om statstelefonen i Göteborg, att det der skulle vara ganska höga afgifter för samtal på längre linier. Det förhåller sig så, att för samtal till trenne städer, nemligen Venersborg, Borås och Varberg, hvilka äfven äro förbundna med stats-telegrafan i Göteborg, betalas en afgift af 50 öre, men det går äfven för sig för innehafvare af apparater att uppgöra abonnement efter visst pris per år och sålunda komma ifrån samtalsafgiften. För öfrigt står det dem fritt att telefonera till Alingsås, Partilled, Kungsbacka, Falköping, Jonsered m. fl. orter, utan annan afgift än de 80 kronor de årligen erlägga för innehafvandet af apparaterna.

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(FORTH)

Jag ber att ännu en gång få upprepa, hvad jag i förmid-
dags tillät mig yttra, nemligen att den omständigheten, att afgif-
terna äro så höga som de äro, beror derpå, att staten måste an-
skaffa medel till amortering och förräntning af de genom led-
ningarnes anläggande ådragna skulderna, och att staten, så snart
den icke behöfver detta, icke ämnar draga större vinst derpå än
som kan vara erforderligt för telefontätets utveckling. Att taxera
allmänheten för att låta staten göra en affär, har sålunda alls
icke varit afsigten, fastän det antydts af förslagets motståndare.

De få stationer, som omnämnts af reservanterna på grund
af de förluster, som telegrafverket på dem gjort, har jag icke i
mitt yttrande vidrört, när jag ansett förhållandet obetydligt.
Deremot meddelade jag kammaren en lista, som jag icke nu har
till hands, på omkring 60 telegrafstationer, der förlusten år från
år efter 1881 blifvit högst betydlig, emedan de haft att kämpa
med telefonledningar. Och jag kan på samma gång visa en lista
på en mängd stationer, som icke hafva telefonförbindelse med
andra orter, vid hvilka stationer under årens lopp en betydlig
stegring i telegrafverkets inkomster egt rum. Detta bevisar nå-
gonting i saken.

Slutligen ber jag endast att få tillägga det, att jag anser
det högst viktigt, att denna fråga besvaras med *ja nu*, såsom en
talare yttrade; ty om den besvaras med *nej*, hvilket jag för öfrigt
icke anser vara ett afslag, ty utskottets afslag betyder endast,
synes det mig, ett uppskof, så får jag verkligen säga, att detta ur
statsekonomisk synpunkt vore högst oriktigt. Och jag är öfver-
tygad om, att den dag skulle komma, då vi skulle ångra, att
icke nu hafva beviljat detta anslag, ty helt snart måste det heta
försent.

Herr Boström till Östanå: För min del skall jag anhålla att få
yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Mina skäl äro i korthet följande:

Jag anser, att telefonväsendet, liksom post- och telegrafvä-
sendet, till sitt ändamål är sådant, att det gör mera nytta, när
det ligger förenadt i statens hand, än annars. Det är därför jag
anser det angeläget, att ett statens telefontät kommer till stånd
ju förr dess bättre och i så stor utsträckning som möjligt. Ty
sker icke detta *snart*, så kan man icke hindra de enskilda bolagen
att taga saken om hand, och det kommer då att sluta så, att
några enskilda bolag monopolisera telefonväsendet. Ställningen
blefve då för staten mycket svårare och det komme att kräfva
mycket större utgifter, då det ändtligen torde befinnas nödvändigt
att staten skulle öfvertaga telefonväsendet, och därför röstar jag
för Kongl. Maj:ts förslag.

De skäl, som blifvit anförda emot Kongl. Maj:ts förslag,
synas bero på en viss tvekan om lämpligheten af det sätt, hvarpå
telegrafstyrelsen förfarit vid behandlingen af dessa ärenden. Men

jag tror att det i dessa yttranden mot telegrafstyrelsen ligger mycken obillighet och kanske halfhet i uppgifter. Särskildt föreföll det mig, som om de uppgifter, som anfördes af herr Waldenström, icke vore fullt korrekta. För att bevisa, att telegrafstyrelsen tager allt för dryga afgifter uppgaf han, att man för 25 å 30 kronor om året finge begagna sig af hela det telefontät, som är anlagdt i Gestrikland och Helsingland, telefonera så långt vägen räckte, som han uttryckte sig. Men jag föreställer mig, att dessa 30 kronor endast utgöra ersättning för driftkostnaden, och att man nog förut äfven fått betala anläggningen af ledningarne, och detta förändrar saken högst betydligt. Vi hörde af herr statsrådet, att afgiften för abonnent vid statstelefonen i Göteborg utgör 80 kronor. Här i Stockholm tager det enskilda telefonbolaget en årsafgift af 125 kronor blott för att få telefonera tvärs öfver gatan. Herrarne se sålunda, att de enskilda telefonbolagen nog kunna se sig rätt väl till godo.

Angående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

Jag skall be att få taga upp några invändningar mot Kongl. Maj:ts förslag, som icke redan blifvit bemötta. Herr Waldenström anmärkte, att det är olämpligt, att man icke får sina telefonmeddelanden direkt telegraferade från statstelegrafen. Ja, detta är sant, i fråga om enskilda telefonföreningar, men har man statstelefon, så får man telefonera telegrammet till telegrafstationen. Vill herr Waldenström sålunda få tillfälle att aftenfona telegram till telegrafstationen, så är det bästa medlet att uppnå detta att verka för statstelefonens utveckling.

Herr Waldenström nämnde äfven, att de enskilda telefonerna hållas längre öppna, nemligen från kl. 6 f. m. till kl. 11 e. m. Jag har statstelefon, och der hålles det öppet, så att jag kan telefonera hela dygnet igenom, således äfven deruti gifver staten större förmåner än enskilda bolag.

Det yttrades vidare, att telegrafverket icke på ett tillfredsställande sätt betjenat allmänheten i afseende på telefoneringen. Om jag icke misstager mig, var det till min trakt, som telegrafverket för, som jag tror, 7 eller 8 år sedan gjorde den första längre telefonledningen; och jag får säga att vi haft all anledning att vara belåtna med det sätt, hvarpå vi blifvit betjenade. Men förhållandet är, som herrarne veta, att man brukar ställa väsentligt högre anspråk på staten än på de enskilda. I de enskilda bolagen betalar man sina afgifter och tar hvad man får, men på staten ställer man större anspråk. Men håller man sig med dessa anspråk inom måttliga gränser, får man dem äfven tillgodosedda. Har man en anmärkning att göra mot det sätt, hvarpå man betjenas, så får man missförhållandet lättare rättadt vid statstelefonen än man får det vid enskilda telefonbolag, i synnerhet om förhållandena utvecklas derhän, att något af dem lyckas monopolisera telefonväsendet.

Det var ett yttrande af herr Herslow, som jag skall be att

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

få bemöta, nemligen då han talade om det sätt, hvarpå telegrafverket behandlat de enskilda telefonbolagen. Det vore ytterst hårdt, om det hade skett, så som han sagt, men dess bättre har det icke så skett. Men hvad som inträffat det är, att sedan författningen af 1883 kom till stånd, hvarigenom det förbjöds för enskilda telefonbolag och telefonföreningar att utan Kongl. Maj:ts tillstånd gå fram öfver kronans marker eller landsvägar, hafva enskilde bolag dock tagit sig före att göra det, i det de sökt kringgå lagen genom öfverenskommelse med den tillfällige arrendatorn. För min del kan jag icke finna det annat än rätt, om staten söker afvärja sådana tilltag.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Jonsson i Hof: Endast några få ord för att belysa ställningen. Det första vi kunna vara ense om är, att motivet till framställandet af detta förslag från så väl Kongl. Maj:ts som telegrafstyrelsens sida är att man vill upphjelpa telegrafverkets ställning och undvika de förluster, som i annat fall skulle kunna inträffa. Och lika ense torde vi kunna vara derom, att, såsom äfven telegrafstyrelsen sagt, dessa långledningar i och för sig icke gerna kunna inbringa någon nämnvärd vinst. Deraf torde således framgå, att styrelsen måtte åsyfta att förr eller senare komplettera dessa anläggningar, så att de blifva verkligen vinstbringande. Jag tror icke, att detta kommer att inträffa, vare sig man stannar vid dessa långledningar eller sammanknyter lokalledningarne vid de samma, och detta af helt naturliga skäl. Lika gifvet som det är nemligen, att en telefonledning mellan två icke allt för långt aflägsna platser kan vara ganska vinstbringande, lika säkert tror jag det är, att en telefonanläggning mellan långt aflägsna platser aldrig kan blifva lönande, och detta därför att telefonen lämpar sig till samtal på korta sträckor och om mindre viktiga angelägenheter, men icke till att avsluta affärer och dylikt på längre afstånd. Jag tror därför att när man anslår dessa medel för vinnande af ekonomisk vinst, man dock kan med skäl betvifla, om något resultat kommer att vinnas.

Och det är på denna grund jag hyser betänkligheter mot att bifalla hvad Kongl. Maj:t här föreslagit. I det fallet tror jag att ett säkert medel att undvika faran för konkurrens är att lämpa telegramportot efter förhållandena. Ingen torde väl kunna säga, att den erfarenhet vi hittills vunnit af telegramportots nedläggning är tillräcklig för att bygga på de slutsatser telegrafstyrelsen för sig uppställt, ty det kan ju hända att efter ännu ett års förlopp icke finnes någon fara för att ytterligare telefonlinier skola anläggas, och då har man ju kastat bort dessa penningar för att konkurrera med sig sjelf. Jag finner ytterligare skäl för denna min åsigt i herr Ljungmans yttrande nyss. Han sade nemligen, att han trodde att anläggningen af nya telefonlednin-

gar och utsträckningen af de hittills varande snart nog skulle komma att aftaga, och jag delar fullkomligt hans uppfattning i det fallet. Saken är därför, enligt mitt förmenande, ingalunda af den betydelse som telegrafstyrelsen tyckes hafva trott.

Jag anser således att det vore klokast både ur telegrafverkets egen synpunkt och ur statsekonomisk synpunkt, om kamraren för närvarande bifölle utskottets förslag. Det må sedan blifva en framtidens sak, hvilketdera af dessa tvenne somfärdsmedel skall blifva det mest lämpliga för då rådande förhållanden. Jag tror därför, att saken för närvarande icke är af den brådskande art, att man utan risk kan bifalla reservanternas förslag, och därför anhåller jag för min del om bifall till utskottets förslag.

Angående anslag till telefonanläggningar.

(Forts.)

Herr *Jansson* i Saxhyttan instämde i detta yttrande.

Herr *Danielson*: Då jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, anhåller jag att nu få yttra några ord för att angifva min ställning till frågan.

Det har icke förundrat mig, att man uttalat betänkligheter mot att bevilja ett så stort anslag som det nu ifrågasatta och att man därför gerna velat se saken från så många sidor som möjligt. Men så vidt jag kunnat finna är den nuvarande tidpunkten den mest lämpliga att kunna få detta anslag både så billigt och så gagneligt som möjligt. Jag tror, att om vi nu neka att anslå de begärda medlen, så skall framdeles ett ännu större anslag blifva erforderligt. Kongl. Maj:t har enligt mitt förmenande, i det nu framlagda förslaget på bästa sätt tillgodosett det allmännas kraf i afseende på den moderna kommunikationsled, som benämnes telefonen. Det är därför jag anser att ett uppskof icke vore välbetänkt och att de skäl, som af utskottet anförts för frågans uppskjutande icke äro af den betydelse, att vi på grund af dem böra afböja Kongl. Maj:ts proposition.

Jag skall icke upprepa något af det myckna som här blifvit yttradt till förmån för Kongl. Maj:ts proposition utan inskränka mig härmed till att instämma i hvad reservanterna föreslagit.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Heljebol, *Erickson* i Bjersby, *Petersson* i Boestad och *G. Berg*.

Herr *Herslow*: Jag begärde ordet endast för att lemna ett svar till herr *Boström*. Det finnes telefonledning, anlagda före år 1882, vid hvilkas anläggning man, så vidt man förstått och kunnat utfundera, åtsport alla myndigheter som man ansåg behöriga att pröfva frågan, men hvilka emellertid då ej haft några invändningar att göra mot anläggningen. Nu har man dock uppträdt mot sådana anläggningar, som skett före tillkomsten af lag-

Angående an-
slag till tele-
fonanlägg-
ningar.
(Forts.)

stiftningen i ämnet. Detta anser jag icke vara ett sätt som staten bör använda i sin s. k. konkurrens med de enskilda bolagen, ty det är ingen konkurrens alls i sjelfva verket.

Samme talare anmärkte vidare, att enskildes telefonledningar efter år 1883 icke fått gå öfver kronans mark. Ja, det är riktigt, att så stipulerats: kronan bör hafva rätt att bestämma öfver sitt område, liksom enskilde egare, så att telefonbolagen icke utan kronans tillåtelse få gå med sina stolpar in på kronans mark. Men vill man gå så långt som att förbjuda enskilda telefonledningar att ens i luften passera öfver allmän landsväg, då tillägger sig staten en rätt, som den icke har och som jag fåfängt söker angifven i någon svensk lagparagraf. Gustaf Wasa förklarade väl, att den jord, som icke tillhörde annan, var statens; men att samma förklaring skulle gälla om luften, har jag icke sett uppgifvas af någon lagstiftare i Svea rike. Jag vet, att man nu på administrativ väg vill smyga in denna rättsuppfattning, men den är dock ännu icke godkänd, och jag vågar hoppas, att det skall dröja, innan den blifver det. Om staten utan vidare skaffar sig rätt mot den enskilde genom dylika sjelfgjorda stadganden och lagtolknningar, då finnes icke längre någon konkurrens, och man skall då icke tala om att staten på någon punkt eller i någon utsträckning lemnar fältet öppet åt enskilda telefonanläggningar, ty det är icke möjligt att komma fram ens ett par mil utan att gå öfver en landsväg. Jag undrar om den ärade talaren sjelf skulle tycka om, att, om han hade tvenne gårdar belägna på hvar sin sida om en landsväg, till hvilken kanske dessa gårdar lemnat jorden och som de egde skyldighet att underhålla, och om han förbundit dessa egendomar medelst en telefonråd, plötsligen hör staten träda upp med ett: »tag bort tråden; den går genom statens, öfver landsvägen belägna luftområde.» Telegrafstyrelsens uppträdande med sådana satsar är hvad som väckt den allmänna förbittringen. Ingen är benägen att godvilligt underkasta sig dess magtspråk, då den vill förbjuda den enskilda att gå öfver en landsväg, derför att landsvägen är kronans, och i följd deraf luftmassan skulle vara kronans ända upp till zenith. Ty ännu anser man här i landet luften fri och känner ej till att någon afvittring och laga skifte der försiggått.

Jag hoppas derför att man tills vidare må låta dessa nya rättssatser hvila. Och jag vill bevilja detta anslag just derför, att jag vill sätta staten i tillfälle att bestå i konkurrensen med enskilda utan att tillgripa slika medel.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf propositioner enligt de gjorda yrkandena, hvarefter kammaren, med afslag å utskottets hemställan, biföll den af Kongl. Maj:t i ämnet gjorda framställningen.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 (i samlingen n:o 23) i ärende angående väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ersättning till nämдемän för inställelse vid urtima ting för ransakning i brottmål.

§ 3.

Likaledes bifölls Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts härefter föredragna utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 24), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i kungörelsen angående uppbörd af afgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter den 22 oktober 1886; och skulle jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af dels motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, dels herr J. Eklunds motion angående ändring i villkoren för riksbankens afdelningskontors i Kalmar verksamhet.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,14 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 29 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 22 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 25, till konungen, om tillägg till gällande bestämmelser angående saköreslängd.

§ 3.

Föreslogs och bordlades för andra gången bankoutskottets utlåtande n:o 8.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:

n:o 35 med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående skyldighet för enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof samt att till krigsbruk afstå hästar och fordon;

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för nyttanderättsaftals bestånd;

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 12 §, handelsbalken;

n:o 38, i anledning af Andra Kammarens återremiss af utskottets utlåtande (n:o 32) öfver väckt förslag angående ändrad lagstiftning rörande lagfart å afsöndrad lägenhet; och

n:o 39, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Kammaren beslöt att dessa, nu första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *J. Nilsson* i Sorröd under 14 dagar fr. o. m. den 7 instundande april och herr *J. Anderson* i Tenhult under 10 dagar fr. o. m. den 8 instundande april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,45 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
